EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 2.6.2014
SWD(2014) 428 final

ARBETSDOKUMENT FRÅN KOMMISSIONENS AVDELNINGAR

Bedömning av 2014 års nationella reformprogram och konvergensprogram för SVERIGE

Följedokument till

Rekommendation till RÅDETS REKOMMENDATION

om Sveriges nationella reformprogram 2014 med avgivande av rådets yttrande om Sveriges konvergensprogram 2014

{COM(2014) 428 final}

INNEHÅLL

Sammanfattning 3
1. Inledning 5
2. Den ekonomiska situationen och de ekonomiska utsikterna 6
3. Politiska utmaningar och utvärdering av politiska mål 7
3.1. Finanspolitik och beskattning 7
3.2. Finanssektorn 13
3.3. Arbetsmarknad, utbildning och socialpolitik 18
3.4. Strukturella åtgärder för att främja hållbar tillväxt och konkurrenskraft 23
3.5. Modernisering av den offentliga förvaltningen 30
4. Slutsatser 31
Översiktstabell 33
Bilaga 37

SAMMANFATTNING

Till följd av en högre än beräknad ekonomisk tillväxt på 1,5 % under 2013 förväntas Sveriges ekonomi genomgå en gradvis ökande, omfattande återhämtning som understöds av finanspolitisk stimulans och mindre strama penningpolitiska villkor. Enligt kommissionens vårprognos 2014 beräknas BNP-tillväxten under 2014 nå 2,8 % och arbetslöshetsnivån sjunka något från 8,0 % under 2013 till 7,6 %. Inflationen låg runt 0,4 % 2013 och beräknas bara öka måttligt under 2014, vilket innebär att den fortsätter att ligga långt under centralbankens mål på 2 %.

I det stora hela har Sverige gjort vissa framsteg vad gäller att hantera rådets landsspecifika rekommendationer från 2013. De största framstegen har gjorts i hanteringen av frågor som rör finanspolitik och arbetsmarknad. De offentliga finanserna fortsätter att vara sunda med en låg offentlig skuld och en balans i de offentliga finanserna som kortsiktigt kommer att sjunka till -1,8 % 2014 och beräknas minska till -0,8 % 2015. Den svenska regeringen har också antagit lovande åtgärder för att hantera utmaningarna på arbetsmarknaden, särskilt genom att integrera de mest marginaliserade grupperna, som ungdomar, lågkvalificerade och migranter från tredjeländer. Sveriges framsteg vad gäller rekommendationerna beträffande den privata sektorns skuldsättning och bristerna i hur bostadsmarknaden fungerar har dock varit begränsade. Även om vissa relevanta åtgärder har aviserats och antagits på dessa områden förefaller dessa åtgärder otillräckliga för att hantera de huvudsakliga drivkrafterna bakom de svenska hushållens skuldsättning och det bristande utbudet på bostadsmarknaden. I det svenska nationella reformprogrammet och konvergensprogrammet, som båda lämnades in den 16 april 2014, ges detaljerad information om de framsteg som gjorts sedan juli 2013 och om regeringens planer.

För att säkerställa att den ekonomiska tillväxten fortsätter att vara hållbar på medellång sikt måste problemen relaterade till den privata sektorns skuldsättning och därtill hörande osäkerheter på bostadsmarknaden lösas. För att främja tillväxt och sysselsättning som tillför mervärde krävs fortsatta insatser för att öka deltagandet på arbetsmarknaden av grupper som migranter från tredjeländer och lågkvalificerade ungdomar.

- **Den finansiella och privata sektorns skuldsättning:** Den privata sektorns höga skuldsättning, särskilt de svenska hushållens skuldsättning, fortsätter att vara bekymmersam. Den finansiella sektorns exponering gentemot hushållen har, i motsats till företagssektorn, ökat i linje med hushållens skuldsättning, som för närvarande ligger på 83 % av BNP eller omkring 160 % av den disponibla inkomsten. Skuldsättningen sporras av fortsatt stigande bostadspriser, kredittillväxt, skatteincitament och en långsam amortering av hypotekslån. I fall av kraftiga räntehöjningar, sjunkande bostadspriser och/eller en negativ makroekonomisk utveckling blir hushållens höga skuldsättning en riskfaktor. En sådan utveckling skulle påverka hushållens övergripande konsumtionsmönster. Genom följdeffekter skulle det också kunna få en negativ inverkan på banksektorn på grund av en ökande andel nödlidande lån och högre marknadsfinansieringskostnader. Dessa effekter skulle kunna vara av särskild vikt för Sverige med tanke på landets stora banksektor och antalet enskilda banker i förhållande till BNP.

- **Bostadsmarknaden:** De svenska bostadspriserna har ökat kraftigt under de två senaste årtiondena och bostadsmarknaden fortsätter att vara en potentiell källa till instabilitet. Ineffektiviteter, begränsad konkurrens inom byggsektorn och en hög hyresregleringsnivå fortsätter att hålla tillbaka utbudet på bostäder. Dessa brister tenderar att, tillsammans med en utformning av beskattningen som främjar ökad skuldsättning, pressa upp bostadspriserna. Bristen på bostäder leder till betydande sociala och ekonomiska tillväxtbegränsningar (t.ex. genom att hindra arbetskraftens

rörlighet). Utvecklingen av bostadspriserna bör noga övervakas eftersom obalanser inom denna sektor, särskilt i kombination med gynnsamma kreditvillkor kan komma att få stora effekter på privat skuldsättning, konsumtion, ekonomisk tillväxt och finansiell stabilitet i landet.

- **Arbetsmarknad och utbildning:** Situationen på arbetsmarknaden för ungdomar, lågkvalificerade och migranter från tredjeländer fortsätter att vara bristfällig. Det förefaller som om det svenska utbildningssystemet misslyckas med att ge denna grupp av ungdomar den utbildning och kompetens som krävs för en lyckad integrering på arbetsmarknaden. Även om den svenska regeringen har vidtagit åtgärder för att hantera dessa frågor, förefaller det som om svårigheterna kan vara kopplade till strukturella brister inom utbildningssektorn.

1. INLEDNING

Kommissionen föreslog i maj 2013 en uppsättning landsspecifika rekommendationer för den ekonomiska och strukturella reformpolitiken för Sverige. På grundval av dessa rekommendationer antog Europeiska unionens råd i juli 2013 fyra landsspecifika rekommendationer i form av en rådsrekommendation. Dessa landsspecifika rekommendationer gällde de offentliga finanserna, den privata sektorns skuldsättning, bostadsmarknaden och arbetsmarknaden. I detta arbetsdokument bedöms läget vad gäller dessa rekommendationers genomförande i Sverige.

I arbetsdokumentet bedöms de politiska åtgärderna mot bakgrund av resultaten i kommissionens årliga tillväxtöversikt för 2014[1] och den tredje årliga rapporten om förvarningsmekanismen[2] som offentliggjordes i november 2013. I den årliga tillväxtöversikten anges kommissionens förslag för att skapa en samsyn om prioriterade åtgärder på nationell nivå och EU-nivå under 2014. I den fastställs fem prioriteringar för att vägleda medlemsstaterna till förnyad tillväxt: fullfölja en differentierad, tillväxtvänlig finanspolitisk konsolidering, återställa en normal utlåning till ekonomin, främja tillväxt och konkurrenskraft nu och i framtiden, bekämpa arbetslöshet och krisens sociala konsekvenser samt modernisera den offentliga förvaltningen. Rapporten om förvarningsmekanismen fungerar som ett inledande granskningsverktyg för att kunna fastställa om makroekonomiska obalanser föreligger eller riskerar att uppstå i en medlemsstat. I rapporten konstaterades positiva tecken på att de makroekonomiska obalanserna i Europa är på väg att korrigeras. För att säkerställa ett fullständigt och varaktigt återställande av makroekonomisk balans valdes Sverige ut tillsammans med 15 andra medlemsstater för en översyn av utvecklingen vad gäller uppbyggnad och avveckling av obalanser. Dessa fördjupade granskningar offentliggjordes den 5 mars 2014 tillsammans med ett meddelande från kommissionen.[3]

I ljuset av 2013 års rådsrekommendationer, den årliga tillväxtöversikten, rapporten om förvarningsmeknismen och den fördjupade granskningen lade Sverige den 16 april 2014 fram sitt nationella reformprogram och konvergensprogram. Dessa program ger detaljerad information om vilka framsteg som gjorts sedan juli 2013 och om regeringens planer. Informationen i dessa program ligger till grund för den bedömning som görs i detta arbetsdokument. De reformprioriteringar och politiska åtgärder som beskrivs i det nationella reformprogrammet baseras i stor utsträckning på åtgärder som redan aviserats av regeringen i budgetpropositionen för 2014 och 2014 års ekonomiska vårproposition.

Det nationella reformprogrammet blev föremål för ett omfattande samråd, också på lokal och regional nivå. Som svar på förfrågningar från arbetsmarknadens parter hölls regelbundna samråd med dessa genom en av regeringen inrättad referensgrupp. I referensgruppen ingår företrädare för berörda departement och statliga myndigheter liksom arbetsmarknadens parter och regelbundna möten organiseras om genomförandet av Europa 2020-strategin i Sverige. Sedan 2013 års nationella reformprogram lades fram har även tre samråd på tjänstemannanivå anordnats. Det civila samhället har också rådfrågats genom ett antal offentliga samråd och det svenska nationella reformprogrammet 2014 åtföljdes av exempel på bästa praxis i genomförandet av Europa 2020-strategin på lokal och regional nivå. Konvergensprogrammet lades fram för riksdagens finansutskott den 15 april 2014 och antogs av regeringen den 16 april 2014.

---

[1] COM(2013) 800 final.
[2] COM(2013) 790 final.
[3] Bortsett från de 16 medlemsstater som identifierades i rapporten om förvarningsmekanismen omfattades också Irland av en fördjupad granskning till följd av rådets slutsats att landet fullt ut skulle integreras i den normala tillsynsramen, eftersom Irland avslutade sitt ekonomiska stödprogram efter offentliggörandet av rapporten om förvarningsmekanismen.

2. DEN EKONOMISKA SITUATIONEN OCH DE EKONOMISKA UTSIKTERNA

Den ekonomiska situationen

Under 2013 och början på 2014 fortsatte tillväxten och sysselsättningen i Sverige att påverkas negativt av den svaga europeiska tillväxten. Trots dåliga utsikter på exportmarknaden steg BNP från 0,9 % 2012 till 1,5 % 2013 till följd av hushållens och offentlig konsumtion.

Arbetsmarknaden har visat sig vara ganska motståndskraftig: sysselsättningen fortsatte att stiga under 2013, även om arbetslöshetsnivån låg still (på 8 %) till följd av en kraftig befolkningstillväxt och arbetskraftstillväxt. Det harmoniserade konsumentprisindexet visade att inflationen sjönk avsevärt från 0,9 % 2012 till 0,4 % 2013. Mot bakgrund av den svaga tillväxten hos de viktigaste europeiska handelsparterna och den apprecierade kronan sjönk den svenska exporten med 0,9 % 2013. Trots en relativt hög hushållskonsumtion sjönk också importen med 1 %.

För att främja tillväxt i en internationell omgivning med svag tillväxt införde den svenska regeringen finanspolitiska stimulansåtgärder. Detta ledde till ett ökat underskott i de offentliga finanserna under 2013 (ett underskott på 1,1 % av BNP). De svenska offentliga finansernas initialt starka ställning, med ett budgetöverskott och en relativt låg offentlig skuldkvot gör det möjligt för Sverige att använda detta utrymme för att bedriva en kontracyklisk finanspolitik (utan att överskrida målet på medellång sikt). Den offentliga skuldens nedåtgående trend vände 2013 till följd av en engångsåtgärd: ytterligare 100 miljarder SEK (cirka 2,8 % av BNP) lånades för att stärka Riksbankens valutareserver, vilket ökade skulden till 40,6 % av BNP under 2013. Den offentliga skulden är fortfarande relativt låg i förhållande till andra EU-länder.

Ekonomiska utsikter

Den svenska ekonomin väntas öka farten gradvis och växa med 2,8 % i år och med 3,0 % nästa år enligt kommissionens vårprognos 2014. En hög konsumtionstillväxt, ökade investeringar och bättre ekonomiska utsikter för de viktigaste handelsparterna beräknas bereda väg för en ökad tillväxt under 2014. Däremot väntas bidraget från exportnettot förbli marginellt. Eftersom en minskning i arbetslöshetsnivån följer BNP-tillväxten först med en viss tidsförskjutning väntas en större minskning av arbetslöshetsnivån under det andra halvåret 2014. Om hänsyn tas också till den växande arbetskraften beräknas arbetslöshetsnivån sjunka till 7,6 % 2014 och till 7,2 % 2015. HIKP-inflationen väntas bara stiga något och nå 0,5 % 2014 och stiga till 1,5 % 2015 till följd av en hälsosammare ekonomisk tillväxt och förbättrade villkor på arbetsmarknaden.

Betydande risker kvarstår dock: en korrigering av den höga privata skuldsättningen, sjunkande bostadspriser eller dynamiskt stigande reporäntor (dvs. den ränta till vilken Riksbanken lånar pengar till affärsbanker) skulle kunna dämpa hushållens konsumtion medan en kraftigt apprecierad valuta skulle kunna underminera exportresultatet och investeringarna. Reporäntan är Riksbankens viktigaste redskap för att kontrollera inflationen medan en kraftigt apprecierad krona skulle kunna undergräva exportresultatet och investeringarna.

Det makroekonomiska scenario som ligger till grund för de finanspolitiska beräkningarna i de svenska programmen förefaller vara rimligt (de ekonomiska utsikterna i det nationella reformprogrammet ligger i linje med konvergensrapportens huvudscenario). Regeringen beräknar BNP-tillväxten till 2,7 % 2014 och till 3,3 % 2015, medan kommissionen beräknar den till 2,8 % respektive 3,0 %. Regeringen har också

beräknat makroinflytandet på arbetsmarknaden till följd av strukturreformer som syftar till att öka arbetskraftsutbudet. De genomförda strukturåtgärderna skulle kunna inverka positivt på den svenska ekonomins långsiktiga tillväxtpotential. Den metod som använts för att kvantifiera det förväntade inflytandet finns tillgänglig i en separat publikation från regeringen[4].

3. POLITISKA UTMANINGAR OCH UTVÄRDERING AV POLITISKA MÅL

3.1. Finanspolitik och beskattning

Budgetutveckling och skulddynamik

Huvudmålet i regeringens budgetstrategi, såsom den formulerats i 2014 års konvergensprogram (nedan kallat *programmet*) är att säkerställa långsiktigt hållbara offentliga finanser genom efterlevnad av reglerna i det svenska finanspolitiska ramverket, inklusive målet om ett överskott i den offentliga sektorn på 1 % av BNP i genomsnitt över konjunkturcykeln**.** I programmet bekräftas det tidigare målet på medellång sikt om ett strukturunderskott på 1 % av BNP, vilket ligger i linje med målen i stabilitets- och tillväxtpakten, men som bör ses som ett minimikrav för det strukturella saldo som Sverige i egenskap av EU-medlemsstat omfattas av. I vilket fall kommer den vägledande principen för regeringens finanspolitiska strategi fortsatt vara det mer krävande målet att uppnå ett överskott på 1 % över konjunkturcykeln.

Under 2013 rekommenderade rådet Sverige att bibehålla sunda offentliga finanser (landsspecifik rekommendation 1). De offentliga finanserna fortsätter att vara stabila trots att det offentliga underskottet ökade under 2013. Efter två år med överskott i de offentliga finanserna (0,3 % 2010 och 0,2 % 2011) vände saldot i de offentliga finanserna till ett underskott på 0,6 % av BNP under 2012 som ökade till 1,1 % under 2013, vilket avspeglar en avmattad tillväxt och vissa statliga åtgärder för att stödja ekonomin genom att fokusera på företagsbeskattning, aktiva arbetsmarknadsåtgärder och investeringar i infrastruktur. Trots detta var budgetutfallet 2013 bättre än målet om ett underskott på 1,6 % av BNP i 2013 års konvergensprogram.

I programmet väntas 2014 års underskott uppgå till 1,4 % av BNP, vilket ligger över målet om ett underskott på 0,9 % i 2013 års konvergensprogram. Budgetpropositionen för 2014, som antogs den 18 december 2013, fokuserade på att öka hushållens disponibla inkomst under perioder med låg ekonomisk tillväxt. Åtgärderna uppgick till 21 miljarder SEK (2,4 miljarder euro) som bland annat omfattade sänkningar av inkomstskatten och åtgärder för att stärka utbildningssystemet. I kommissionens vårprognos 2014 beräknas underskottet i den offentliga sektorn nå 1,8 % av BNP 2014 och det strukturella saldot kommer att vända till ett underskott på 0,9 % av BNP, vilket speglar den expansiva finanspolitiken. I programmet beräknas det strukturella saldot uppgå till 0,0 % av BNP 2014. Skillnaden gentemot kommissionens vårprognos 2014 härrör främst från beräkningarna av produktionsgapet, som i programmet beräknas till -2,4 % av BNP och av kommissionen till -1,4 % av BNP. I programmet beräknas inkomstkvoten till 50,2 % av BNP och utgiftskvoten till 51,6 %, vilket ligger i linje med kommissionens vårprognos.

Programmets finanspolitiska strategi på medellång sikt syftar till att nå regeringens mål om ett offentligt överskott på 1 % av BNP under konjunkturcykeln och ett överskott på minst 1 % av BNP senast 2018. Därför kommer varje ny utgiftsökande reform som föreslås i budgetpropositionen för både 2015 och 2016 att finansieras ”krona för krona” genom

[4] *Hur ska utvecklingen av marknadens funktionssätt bedömas*' Rapport 2011:1 från ekonomiska avdelningen på Finansdepartementet.

inkomstökningar och/eller utgiftsminskningar, som det redan lämnats exempel på i förslaget till budgetproposition under våren 2014. Åtgärder som att höja fordons-, alkohol- och tobaksskatter, avskaffa momsregistreringsnummer för koncerner och sänka inkomstskatteavdragen för privat pensionssparande (innan de avskaffas 2016) har föreslagits för att finansiera reformer framför allt på utbildningsområdet, men också för att öka tillgången till och höja kompetensen inom hälso- och sjukvård samt ytterligare förbättra företagar- och innovationsklimatet. Till följd av den ekonomiska återhämtningen och regeringens åtagande att fullt ut finansiera alla nya reformer väntas det nominella underskottet förbättras till 0,8 % av BNP 2015 och det strukturella saldot förbättras till -0,4 % av BNP medan det strukturella saldot i programmet, enligt kommissionens beräkningar, väntas uppgå till ett överskott på 0,3 % 2015 och 2016 och nå 0,7 % 2017.

Minskningen av den offentliga sektorns skuldkvot under senare år vände under 2013 till följd av ytterligare ett lån på 100 miljarder SEK för att stärka Riksbankens utländska valutareserver. Efter att bruttoskulden ökat under 2013 väntas den öka ytterligare något 2014 och nå 41,6 % av BNP innan den faller tillbaka till 40,4 % av BNP 2015.

Under programperioden förväntas Sverige uppfylla villkoren i stabilitets- och tillväxtpakten. I programmet beräknas det strukturella saldot, enligt kommissionens beräkningar, att gå från 0,1 % av BNP 2013 till -0,4 % 2014 innan det förbättras till 0,3 % 2015 och 2016 och till 0,7 % 2017. I kommissionens vårprognos 2014 beräknas det strukturella saldot att nå -0,9 % 2014 innan det förbättras till -0,4 % 2015 på grundval av antagandet om en oförändrad politik. Skillnaden mellan programmet och kommissionens vårprognos 2014 beror i huvudsak på olika förväntningar vad gäller produktionsgapet. Vidare kommer de offentliga utgifternas ökningstakt, enligt såväl uppgifterna i programmet som kommissionens vårprognos, frånräknat diskretionära inkomståtgärder, inte överskrida referensvärdet för potentiell BNP-tillväxt på medellång sikt under 2015.

Ruta 1. Huvudsakliga budgetåtgärder

Inkomster	Utgifter
2012	
• Lägre mervärdeskattesats på restaurang- och cateringtjänster (-0,2 % av BNP)	• Högre utgifter för infrastruktur (+0,1 % av BNP)
2013	
• Lägre bolagsskatt (-0,2 % av BNP)	• Arbetsmarknadspaket (+0,1 % av BNP)
2014	
• Lägre direkt beskattning av hushållen (-0,4 % av BNP)	• Utbildningsreformer (+0,05 % av BNP)
2015	
• Lägre avdrag för pensionssparande (+0,08 % av BNP) • Högre fordons-, alkohol- och tobaksskatter (+0,08 % av BNP)	• Utbildningspaket (+0,1 % av BNP)
Not: Budgeteffekterna i tabellen är de effekter som redovisas i programmet, dvs. av de nationella myndigheterna. Ett plustecken innebär att inkomsterna/utgifterna ökar till följd av en viss åtgärd.	

Helhetsmässigt har Sverige gjort betydande framsteg i genomförandet av den landsspecifika rekommendationen 1. Sverige fortsätter att uppfylla sina åtaganden enligt stabilitets- och tillväxtpakten i syfte att följa målet på medellång sikt under hela programtiden. De åtgärder som infördes 2014 fokuseras på att förbättra hushållens disponibla inkomster och utbildningssystemet, de åtgärder som ingår i programmet och förslaget till 2014 års vårproposition för 2015 fokuseras på att förbättra kunskaper, öka tillgången till och höja kompetensen inom hälso- och sjukvård samt ytterligare förbättra företags- och innovationsklimatet i riktning mot en tillväxtvänlig finanspolitik. Det krävs dock att man fortsätter att övervaka hur sunda de offentliga finanserna är, särskilt vad gäller den långsiktiga hållbarheten kopplad till utgifterna för omsorgstjänster i ett samhälle med åldrande befolkning.

Ruta 2. Sveriges ställning i förhållande till villkoren i stabilitets- och tillväxtpakten

Sverige omfattas av paktens förebyggande del och ligger över målet på medellång sikt för programperioden. Landet bör därför bevara en sund ställning i de offentliga finanserna som garanterar att målet på medellång sikt uppnås.

Finanspolitiskt ramverk

Det svenska finanspolitiska ramverket, som kännetecknas av ett försiktigt synsätt, har varit stabilt under perioden. Under de senaste 20 åren har det svenska finanspolitiska ramverket lett till att de offentliga finanserna står på en stark grund på både central och lokal nivå. Ramen förenar lagstadgade inslag med mjukare reglering i form av en rad metoder och särskilda strategier för budgetarbetet som garanterar en strikt process kontrollerad av Finansdepartementet. Denna process består av tre nyckelkomponenter. För det första föreskrivs i överskottsmålet, som inbegriper både centrala och lokala myndigheters (landsting och kommuner) finanser samt pensionssystemet, att ett totalt överskott på 1 % av BNP bör uppnås över konjunkturcykeln. För det andra kontrollerar det treåriga nominella utgiftstaket för staten och pensionssystemet budgetöverskridanden och tvingar departementen att prioritera. För det tredje förbjuder regeln om budgetbalans lokala förvaltningar (kommuner och landsting) att anta budgetar som visar underskott och tvingar dem att inom tre år kompensera för eventuella underskottsutfall. I 2013 års budgetproposition infördes nya regler som gjorde det möjligt för kommuner och landsting att göra konjunkturutjämnande periodiseringar av intäkter över tiden genom så kallade resultatperiodiseringsreserver.

I slutet av 2012 gav den svenska regeringen en parlamentarisk kommitté i uppgift att se över budgetprocessen. I maj 2013 redovisade kommittén sina slutsatser (SOU 2013:38)[5], om huruvida den svenska budgetramen låg i linje med rådets direktiv 2011/85/EU om krav på medlemsstaternas budgetramar. I utredningen dras slutsatsen att den övergripande efterlevnaden är god men att Sverige saknar en regelbunden utvärdering av regeringens makroekonomiska prognoser och budgetprognoser, vilket krävs enligt direktivet. I utredningen föreslogs därför att man skulle behålla den övergripande processen och lägga till ett krav om att regeringen regelbundet ska publicera utvärderingar av de prognoser som redovisas i vårpropositionen och höstens budgetproposition. Efter dessa slutsatser vidtog regeringen åtgärder med ett förslag i höstens budgetproposition för 2014, vilket antogs av riksdagen den 18 december 2013. I mars 2014 utfärdade regeringen ett annat lagförslag[6] för att öka ansvarstagandet för överskottsmålet genom årliga uppföljningar med riksdagen och ett krav på att visa hur målet ska uppnås i händelse av avvikelse mellan målet och den prognosticerade utvecklingen. I lagförslaget klargörs dock inte beräkningsmetoden för överskottsmålet. Uppfyllandet av målet bedöms mot sju olika indikatorer, som till övervägande del är framåtblickande. Det stora antalet indikatorer utan tydliga vikter som tilldelats var och en av dem gör bedömningen mindre tydlig och skulle kunna ge upphov till en opportunistisk tolkning. Slutligen ska man i lagförslaget också kodifiera och utvidga nuvarande praxis på budgetens utgiftssida till dess inkomstsida: man kommer att föreslå räkningar som påverkar statens inkomster som en del av lagstiftningspaketet i vårpropositionen och höstens budgetproposition. Dessa paket ska också inkludera tilläggsbudgetar som detaljerar inkomsternas och utgifternas effekter på dessa räkningar.

Utöver budgetreglerna inrättades 2007 Finanspolitiska rådet som en offentlig myndighet med uppgift att göra en oberoende bedömning av regeringens finanspolitik och av

[5] Kommitténs slutrapport lades fram i oktober 2013 (SOU 2013:73).
[6] 2013/14:173.

efterlevnaden av de finanspolitiska reglerna. Hittills bygger Finanspolitiska rådets tillgång till information på goda förbindelser med Finansdepartementet. Det finns två aspekter i hur Finanspolitiska rådet fungerar som skulle kunna förbättras. För det första skulle rätten till tillgång till information kunna garanteras i lagstiftningen för att undvika opportunistiskt beteende. För det andra skulle, eftersom lagstiftarna har viktiga ansvarsfunktioner i budgetprocesser, mekanismer kunna införas för att garantera en lämplig nivå av ansvarsutkrävande av Finanspolitiska rådet inför riksdagen. I sin nuvarande utformning är det Finanspolitiska rådet ett statligt organ som rapporterar direkt till regeringen, vilken har sista ordet vad gäller att utse dessa medlemmar.

Den väletablerade finanspolitiska ramen har spelat en särskild roll i att förhindra att stabila skatteintäkter i goda tider omvandlas i konjunkturförstärkande utgiftsökningar. Detta har skapat den nödvändiga marginalen för automatiska stabilisatorer som ska kunna spela sin fulla roll i recessioner och till och med lämna utrymme för diskretionära finanspolitiska stimulansåtgärder.

Hållbarhet på medellång och lång sikt

Statsskulden (40,6 % av BNP 2013, och väntas i stort sett ligga oförändrad fram till 2015) understiger för närvarande fördragets referensvärde på 60 % av BNP och beräknas sjunka fram till 2030. Ett fullständigt genomförande av programmet skulle leda till att skulden minskar och fortsätta att understiga fördragets referensvärde på 60 % av BNP under 2030.

Sverige förefaller stå inför låga risker avseende den finanspolitiska hållbarheten på medellång sikt. Hållbarhetsklyftan på medellång sikt[7] visar vilka anpassningsinsatser som krävs fram till 2020 för att få skuldkvoten till 60 % av BNP under 2030. Den ligger på -1,6 % av BNP och avser främst den låga statsskulden (44,7 % av BNP 2015) och det strukturella primära överskottet (0,9 % av BNP 2015). På lång sikt förefaller Sverige stå inför risker avseende den finanspolitiska hållbarheten på medellång sikt. Dessa risker avser främst de beräknade kostnaderna för den åldrande befolkningen med 1,6 procentenheter av BNP över en mycket lång tidsperiod, särskilt utgifterna inom långtidssjukvården. Hållbarhetsklyftan på lång sikt[8] ligger på 3,4 % av BNP och visar vilka anpassningsinsatser som krävs för att garantera att skuldkvoten inte fortsätter att öka.

---

[7] Se tabell V. Indikatorn för hållbarhetsklyftan på medellång sikt (S1) visar de anpassningsinsatser som krävs för en stadig förbättring av det strukturella primära saldo som ska införas fram till 2020 och som sedan ska bibehållas under ett årtionde för att föra tillbaka skuldkvoten till 60 % av BNP under 2030, inklusive finansiering av eventuella ytterligare utgifter fram till måldatum som uppstår till följd av den åldrande befolkningen. Följande referensvärden användes för att bedöma omfattningen på hållbarhetsproblemet: (i) om värdet på S1 är lägre än 0, anses landet ha låg risk, (ii) om det krävs en strukturanpassning av primärsaldot på upp till 0,5 procentenheter av BNP per år fram till 2020 efter det sista år som omfattas av höstprognosen för 2013 (år 2015) (som indikerar en ackumulerad anpassning på 2,5 procentenheter), anses landet ha en medelstor risk, och, (iii) om det är större än 2,5 (vilket innebär att det krävs en strukturanpassning på mer än 0,5 procentenheter av BNP per år), anses landet ha en hög risk.

[8] Se tabell V. Indikatorn för hållbarhetsklyftan på lång sikt (S2) visar den omedelbara och permanenta anpassning som krävs för att tillfredsställa en tillfällig budgetbegränsning, inklusive kostnaderna för en åldrande befolkning. S2-indikatorn har två komponenter: i) de offentliga finansernas utgångsläge som ger gapet till skuldnivån ett stabiliserande primärsaldo, och ii) den ytterligare anpassning som krävs till följd av kostnaderna för en åldrande befolkning. Det huvudsakliga antagande som använts vid härledningen av S2 är att i ett oändligt tidsperspektiv är ökningen av skuldkvoten kopplad till ränteskillnaden (dvs. skillnaden mellan den nominella räntan och den reala tillväxttakten), vilket inte nödvändigtvis innebär att skuldkvoten kommer att minska till under EU-fördragets referensvärde på 60 % av BNP. Följande referensvärden användes för S2-indikatorn: (i) om värdet på S2 är lägre än 2, anses landet ha låg risk, (ii) om värdet ligger mellan 2 och 6, anses landet ha en medelstor risk, och, (iii) om det är större än 6, anses landet ha en hög risk.

Riskerna blir lägre om det strukturella primärsaldot återgår till högre värden enligt vad som tidigare kunnat iakttas, såsom genomsnittet för perioden 2004–2013. Det är därför lämpligt för Sverige att garantera tillräckliga primära överskott och att ytterligare begränsa ökningen av de åldersrelaterade kostnaderna[9] för att bidra till hållbarhet i de offentliga finanserna på lång sikt.

Skattesystem

De svenska skattenivåerna är de fjärde högsta i EU med en skattekvot (inklusive sociala avgifter) på 44,2 % 2012 (senast tillgängliga året för detaljerade skatteuppgifter).

Under 2013 mottog Sverige en landsspecifik rekommendation om att minska snedvridningen till förmån för skuldfinansiering av bostadsinvesteringar genom att gradvis fasa ut avdragsrätten för ränteutgifter för bostadslån och/eller öka fastighetsskatterna och att ytterligare minska bolagsbeskattning som tenderar att gynna lånefinansiering. Analysen i detta arbetsdokument utmynnar i att Sverige har gjort begränsade framsteg genom de åtgärder som vidtagits för att beakta rekommendationen (se översiktstabellen i avsnitt 4 för en fullständig bedömning av de landsspecifika rekommendationerna) och därför kvarstår problemet med skuldfinansiering.

På det hela taget har inga framsteg gjorts för att minska den skevhet i bostadsbeskattningen som gynnar skuldsättning. Den privata skuldsättningen är hög i Sverige: med 212 % av BNP under 2012 är det den sjunde högsta i EU. Detta utgör en makroekonomisk obalans som har analyserats i 2014 års fördjupade granskning av Sverige.[10] Bostadsbeskattningens utformning, relativt låga återkommande skatter på bostäder och generösa möjligheter till avdragsrätt för ränteutgifter för bostadslån från inkomstskattebetalningar utgör en skevhet mot skuldsättning. Förslag till skattereform har lagts fram genom två offentliga utredningar.[11] De förslag till reformer som är relevanta för att minska skevheten mot skuldsättning är begränsad till en omdefinition av beräkningen av skatteunderlaget och skulle inte leda till den omställning som är nödvändig från den skevhet i inkomstbeskattningen som gynnar lånefinansiering. Den minskade skattebördan på arbete skulle ha kunnat kombineras med en gradvis minskning av ränteavdragen på hypotekslån.

Trots att vissa framsteg gjorts i att hantera bolagsbeskattning som tenderar att gynna lånefinansiering är den fortfarande 38,9 %,[12] vilket är den åttonde högsta i EU. Skattebestämmelser infördes 2009 som minskade avdragsrätten för räntebetalningar på koncerninterna lån i samband med förvärvet av aktier från ett närstående företag. Efter en rad offentliga utredningar trädde ny lagstiftning i kraft i januari 2013 som utvidgar ränteavdragsbegräsningarna till att gälla alla typer av lån, oavsett ändamål. Räntebetalningar är avdragsgilla om långivaren beskattas för ränteinkomsten med en skattesats på minst 10 % om ränteinkomsten är långivarens enda inkomst (10 % -skattetestet), eller skulden har kontrakterats av ”sunda affärsmässiga skäl”. Dessa åtgärder syftar till att, i kombination med sänkningen av bolagsskatten från 26,3 till 22 % i början av 2013, undanröja en stor andel av bolagsskatten som enbart motiveras av skatteplanering, särskilt de koncerninterna lånen från utlandet. Vidare gör "skatteavdragen för investerare" som infördes i december 2013 det

[9] De åldersrelaterade kostnaderna omfattar långsiktiga beräkningar av de åldersrelaterade offentliga utgifterna för pensioner, hälso- och sjukvård, långtidssjukvård, utbildning och arbetslöshetsersättning. Se årsrapporten 2012 om befolkningens åldrande för närmare uppgifter.

[10] European Commission (2014) *Macroeconomic Imbalances. Sverige.*

[11] SOU 2012:52, SOU 2014:1.

[12] Skillnaden mellan de effektiva skattesatserna genom användning av eget kapital och skuldfinansiering. Se Europeiska kommissionen (2013), *Tax reforms in EU Member States: Tax policy challenges for economic growth and fiscal sustainability, Taxation Paper* nr 38 (även offentliggjort som *European Economy paper* nr 5), s. 62.

möjligt för enskilda som förvärvar aktier i nya eller expanderande små och medelstora företag att dra av halva beloppet för inköpet upp till 650 000 SEK per person och år. Denna åtgärd förväntas dock inte att på ett avgörande sätt ändra balansen från skuldfinansiering på en aggregerad nivå, men den kan hjälpa nyetablerade och innovativa små och medelstora företag. Slutligen har regeringen tillsatt en bolagsskattekommitté. Kommitténs uppgift är att föreslå skatteincitament för att stimulera tillgången till riskkapital, föreslå ökade skatteincitament för forskning och utveckling och ett fullständigare system för bolagsbeskattning, och att möjligen ersätta de nuvarande begränsningarna för ränteavdraget och gynnandet av skuld och inte eget kapital. Kommittén ska lägga fram sin rapport i juni 2014.

Vissa framsteg har gjorts avseende översynen av ändamålsenligheten med den sänkta mervärdesskattesatsen på restaurang- och cateringtjänster som infördes under 2012 för att stimulera sysselsättningen. Regeringen har tillsatt en utredning av denna subventions ändamålsenlighet och fullständiga resultat väntas under 2016. Preliminära resultat[13] offentliggjordes i december 2013 med uppskattningen att 4 000 nya jobb har skapats. Kostnaderna för åtgärden i form av förlorade intäkter har ännu inte bedömts helt, men varje nytt jobb beräknas kosta 1–1,5 miljoner SEK (113 000–170 000 euro).

Eftersom de offentliga finanserna har vänt till ett underskott sedan 2012 har regeringen aviserat att alla nya reformer fullt ut måste finansieras under de kommande två åren för att garantera det svenska överskottsmålet på en procent. I detta avseende föreslås i vårpropositionen 2014 höjda fordons-, alkohol- och tobaksskatter, avskaffade momsregistreringsnummer för koncerner och sänkta avdrag för pensionssparande (innan det avskaffas under 2016) för att ytterligare åtgärder ska kunna vidtas främst på utbildningsområdet.

3.2. Finanssektorn

Sverige har en stor banksektor vars samlade tillgångar uppgår till cirka 400 % av BNP. Hög och ökande exponering gentemot hushållen, främst genom hypotekslån, utgör den största kreditrisken för den svenska banksektorn, vilken domineras av fyra stora bankkoncerner som tillsammans har cirka 70 % av marknadsandelen för lån eller inlåning. Bankerna är också exponerade för finansieringsrisker eftersom de till största delen finansierar sina affärer på den internationella interbankmarknaden. De samlade kredit- och finansieringsriskerna i den svenska banksektorn fortsätter att vara stabila i det aktuella läget, delvis på grund av de åtgärder som vidtagits av de svenska myndigheterna.

De svenska bankernas utländska exponering står för ungefär hälften av deras totala utlåning och avser i huvudsak de nordiska och baltiska regionerna. De lagstadgade kapitaltäckningskraven är höga och andelen nödlidande lån har under ett antal år legat under 1 %. Under 2013 låg den genomsnittliga avkastningen på eget kapital på 11,3 %, vilket nästan är dubbelt mot genomsnittet i euroområdet. Exponeringen mot hushållen har ökat i takt med den privata sektorns skuldsättning. Lånen utgör cirka 55 % av banksektorns tillgångar. Under senare år har lånen till hushållen ökat sin andel i förhållande till icke-finansiella företag mot bakgrund av högre kredittillväxt. Denna förändring av balansen är kopplad till hushållens växande skuldsättning och ökande bostadspriser, tillika med det ineffektiva utbudet av bostäder (sistnämnda beskrivs närmare i avsnitt 3.4). Dessa frågor analyserades också närmare i 2014 års fördjupade granskning (ruta 1). Hushållens skuldsättning uppgick till mer än 83 % av BNP, eller 158 % av den disponibla bruttoinkomsten i Sverige under 2012. Merparten av hushållens skulder består av hypotekslån (diagram 1 och 2). För närvarande

[13] *Effekter av sänkt restaurang och cateringmoms*, NIER, Specialstudier, december 2013.

överträffar hypotekslånen fortfarande takten för BNP-tillväxten och fortsätter därmed att driva hushållens skuldkvot uppåt. Riksbanken har nyligen belyst ovan nämnda risker ytterligare genom att analysera hushållssektorns skuldsättning med en analys av kredituppgifter från ett mycket stort urval av låntagare,[14] dvs. genom att utvärdera situationen samtidigt som de som inte är skuldsatta har uteslutits. Riksbankens analys visar att de skuldsatta hushållens genomsnittliga skuldkvot (skuld i förhållande till disponibel inkomst) uppgick till 263 % i mitten av 2013, medan motsvarande kvot för hushåll med hypotekslån uppgick till 313 % och över 400 % i storstadskommuner. Oavsett inkomstklass var skuldbördan konstant över 200 % och var högst bland låg- och medelinkomsttagare, vilka är mer utsatta i händelse av inkomstförlust och räntestegringar. **Under 2013 mottog Sverige en landsspecifik rekommendation om den privata sektorns skuldsättning.** Denna fråga belystes också i 2014 års fördjupade granskning som genomfördes genom förfarandet vid makroekonomiska obalanser (se ruta 1 nedan). Analysen i detta arbetsdokument utmynnar i att Sverige har gjort begränsade framsteg genom de åtgärder som vidtagits för att beakta dessa rekommendationer (se översiktstabellen i avsnitt 4 för en fullständig bedömning av de landsspecifika rekommendationerna).

[14] *Hur skuldsatta är de svenska hushållen?,* Ekonomisk kommentar, nr 1 2014, Sveriges Riksbank.

Diagram 1: Skuldavveckling i den svenska hushållssektorn

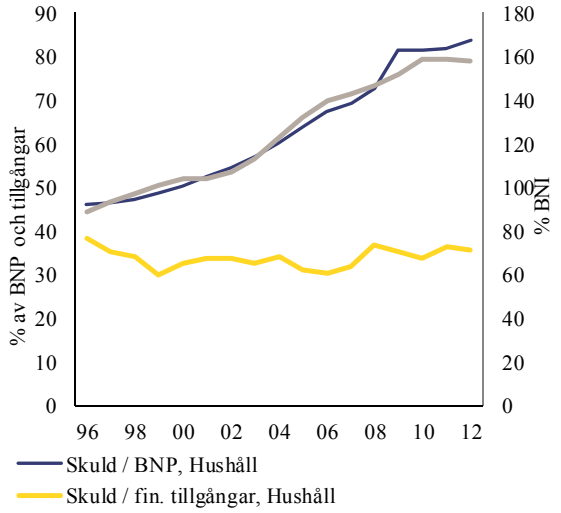

Källa: Kommissionens tjänster.

Diagram 2: Bostadspriserna utveckling i Sverige

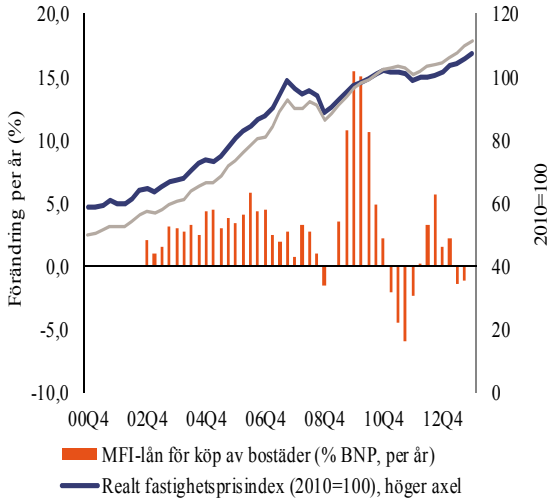

Källa: Kommissionens tjänster.

Olika initiativ har inletts för att begränsa riskerna till följd av ökad skuldsättning. Under 2010 sattes ett belåningsgradstak på 85 % för hypotekslån i Sverige för att uppmuntra en mer försiktig kreditriskbedömning från bankernas sida och ansvarsfull upplåning från kundernas sida. Sedan 2010 har Svenska Bankföreningen rekommenderat att lån med en belåningsgrad på över 75 % ska amorteras till denna nivå och i mars 2014 sänktes denna nivå till 70 %. Under 2013 rekommenderade Finansinspektionen att bankerna ska utarbeta enskilda amorteringsplaner för sina kunder för att främja de långsiktiga fördelarna med amortering. I mars 2014 rekommenderade Bankföreningen sina medlemmar att enskilda amorteringsplaner skulle utarbetas för alla nya låntagare från mitten av 2014. Det återstår dock att verifiera ändamålsenligheten med Finansinspektionens rekommendation om enskilda amorteringsplaner genom dess inverkan på de faktiska amorteringsnivåerna.

För den svenska banksektorn är utvecklingen med sjunkande riskvägda tillgångar[15] också ett särskilt bekymmer. Andelen riskvägda tillgångar av de totala tillgångarna är relativt låg, vilket ger upphov till frågor om bankernas faktiska solvens.[16] För att hantera detta problem har Sverige fullt ut genomfört kapitaltäckningskraven enligt Basel III, vilka kräver minst 10 % i kärnprimärkapital från 2013 och 12 % i kärnprimärkapital från 2015.[17] Vidare konkretiseras det riskviktsgolv på 15 % för hypotekslån som infördes i början av 2013 i att bankerna får ökade enskilda kapitaltäckningskrav.[18] Finansinspektionen har aviserat sin avsikt att ytterligare höja riskviktsgolvet till 25 % och höjningen kommer sannolikt att börja tillämpas från och med hösten 2014.[19] Vidare ska de fyra största svenska bankerna hålla en systemriskbuffert om 3 % i kärnprimärkapital från och med den 1 januari 2015 och ytterligare 2 % i ett kärnprimärkapitalkrav inom ramen för den andra pelaren. Finansinspektionen har

[15] De riskvägda tillgångarna definieras som förhållandet mellan riksvägda tillgångar och totala tillgångar.
[16] Se Europeiska kommissionen (2014) *Macroeconomic Imbalances. Sweden 2014* för en mer detaljerad analys.
[17] Ett kapitalkrav är det kapital en bank måste ha enligt dess finansiella tillsynsmyndighet. Detta uttrycks vanligen som den kapitaltäckningsgrad för eget kapital som måste hållas som procentandel av de riskvägda tillgångarna.
[18] För att beräkna kapitalkravet för kreditrisk multipliceras det nominella beloppet för varje kreditexponering med en riskvikt. Detta resulterar i ett riskvägt belopp och det är detta belopp som omfattas av kapitalkraven.
[19] *Kapitalkrav för svenska banker*, promemoria FI Dnr 14-6258, 8.5.2014.

också för avsikt att aktivera den kontracykliska kapitalbufferten (ett tidsvarierande kapitalkrav som ska användas för att undvika kredit åtstramning under recessioner). Detaljerna ska diskuteras inom ramen för rådet för finansiell stabilitet men generaldirektören för Finansinspektionen indikerade i maj 2014 att en nivå på cirka 1 % från och med sommaren 2015 kunde vara lämplig.[20] Finansminister Anders Borg har också betonat att bankernas kapitaltäckningskrav ska fortsätta att diskuteras i detta forum. Riskviktsgolvets effekter på riskvägda tillgångar och bankernas kapitaltäckningskrav bör vara omedelbara, men det återstår att se vilka långsiktiga effekter begränsningen av hypotekskredittillväxten får.

Dessa åtgärder förväntas dock inte lösa de grundläggande strukturella problemen på bostadsmarknaden, som också påverkar hushållens skuldsättning. De kraftigt stigande bostadspriserna har drivit på den privata skuldsättningen under det senaste årtiondet och kan i händelse av en ogynnsam utveckling få en betydande effekt på konsumtion, ekonomiskt resultat och finansiell stabilitet. Skattevillkoren skapar incitament för hushållen att köpa sina egna bostäder. Det svenska skattesystemet fortsätter att erbjuda generösa skatteavdrag för räntebetalningar på hypotekslån, som tillsammans med låga återkommande fastighetsskatter upprätthåller den skevhet mot skuldsättning som beskrivs i föregående avsnitt. Under 2013 uppgick de förlorade skattentäkterna kopplade till avdrag för räntor på hypotekslån till 33 miljarder SEK (cirka 3,5 miljarder euro). Höjda räntenivåer kommer att få än mer uttalade effekter på budgeten. Om man tar tillfället i akt att reformera avdragsreglerna medan räntenivåerna är låga skulle detta kunna hjälpa till att finansiera reformer på andra områden. Sådana reformer skulle kunna rikta sig till avdragsnivåer eller begränsa det högsta avdragsgilla beloppet. En minskning av skatteavdragens tillämpningsområde skulle också kunna övervägas. I 2014 års rapport betonade Finanspolitiska rådet också nyligen behovet av att, bland andra åtgärder, se över skatteincitamenten för att lösa de allvarliga problem det har kunnat identifiera som är kopplade till bostadsmarknaden.[21]

Banksektorn har, utöver lokal inlåning, en hög andel utländsk marknadsfinansiering, som utgör cirka 40 % av den totala finansieringen, med undantag för eget kapital och derivat. Sverige har därmed ett av de högsta utlånings-/inlåningstalen i EU (202 %). Finansiering på den internationella interbankmarknaden är kopplad till valutarisker: cirka 60 % av skulden är i utländska valutor, huvudsakligen i dollar och euro. Sverige beslutade att tidigarelägga likviditetskraven enligt direktivet om kapitalkrav och sedan 2013 har likviditetstäckningskvoten varit bindande. Under 2012 beslutade Riksbanken också att öka sina utländska valutareserver med 30 % för att hantera de utländska valutariskerna. Den genomsnittliga löptiden för finansieringsinstrument som innehas av svenska banker har ökat under senare år. Detta är sannolikt resultatet av både myndigheternas insatser och de gynnsamma marknadsvillkoren för långfristiga skulder i de nordiska länderna, vilka av internationella investerare sågs som en fristad under statsskuldskrisen.

De små och medelstora företagens tillgång till finansiering i Sverige är god jämfört med genomsnittet i EU. En stor andel små och medelstora företag (70 %) i Sverige hade tillgång till den finansiering de ville ha (EU: 65 %) under 2013 och bara 8 % av de sökande hade fått avslag (EU: 13 %). Tillgång till finansiering är det mest pressande problemet för 9 % av de små och medelstora företagen i Sverige (EU: 15 %), att hitta kunder är det viktigaste problemet.[22] Riskkapital fortsätter att finnas tillgängligt i Sverige, särskilt för högteknologiska investeringar. Det är svårare att hitta finansiering för andra investeringar, som ren teknik och biovetenskap.

[20] *Kontracyklisk kapitalbuffert för storbanker bör ligga på 1 procent*, pressmeddelande från Finansinspektionen den 21 maj 2014.
[21] *Finanspolitiska rådets rapport 2014*, 12 maj 2014.
[22] 2013 SMEs' Access to Finance Survey, Analytical Report, European Commission, 14/11/2013

Sammanfattningsvis förefaller de nyligen antagna och aviserade åtgärderna både vara relevanta och trovärdiga vad gäller att lösa vissa av de problem som är kopplade till de svenska hushållens höga skuldnivå. Dessa förefaller dock sakna ambition och räckvidd. Mer omfattande reformer skulle vara motiverade, särskilt på skatteområdet. Effekterna av nyliga initiativ måste också övervakas.

Ruta 3. Slutsatser från den fördjupade granskningen av Sverige i mars 2014

Den tredje fördjupade granskningen av Sverige enligt förfarandet vid makroekonomiska obalanser offentliggjordes den 5 mars 2014.[23] På grundval av denna granskning drog kommissionen slutsatsen att Sverige fortsätter att erfara makroekonomiska obalanser som kräver övervakning och politiska åtgärder. De viktigaste iakttagelserna och slutsatserna av denna analys är följande:

- Den privata sektorns skuldsättning, och särskilt hushållens, fortsätter att utgöra en makroekonomisk risk. Mot bakgrund av de stigande bostadspriserna fortsätter hushållens skulder, särskilt i form av hypotekslån, att vara höga. För närvarande är kredittillväxten för hypotekslån mindre expansiv, men den är fortfarande högre än BNP-tillväxten. Företagsskulderna är fortsatt höga men minskar i en omgivning med låg tillväxt och låga investeringar.
- Även om bostadspriserna inte ökat i större omfattning sedan 2010 fortsätter bristerna på den svenska bostadsmarknaden att utgöra potentiella risker för den makroekonomiska stabiliteten, särskilt om bostadspriserna skulle korrigeras. Hyresmarknaden fortsätter att uppvisa bristande flexibilitet genom bruksvärdesystemet, medan relativt höga transaktionsskatter minskar bostadsägares incitament att sälja sina bostäder. Planerings- och planprocesserna för nybyggnation är utdragna och oöverskådliga. Begränsad konkurrens bland byggbolag och markexploateringsföretag pressar också upp bostadspriserna. Generösa avdrag för räntebetalningar på hypotekslån från inkomstskatt tillsammans med låga återkommande fastighetsskatter fortsätter att driva upp bostadspriserna.
- Överskotten i bytesbalansen är visserligen stora, men fortsätter att falla, eftersom det inhemska sparandet avtar. Trots att Sverige kontinuerligt förlorar exportmarknadsandelar fortsätter landet att vara en av de mest konkurrenskraftiga ekonomierna i EU. Resultaten vad gäller grundläggande utbildning har dock försämrats.

I den fördjupade granskningen diskuteras även de politiska utmaningar som följer av denna utveckling och vad som skulle kunna vara möjliga vägar för framtiden. Ett antal faktorer kan övervagas:

- Man skulle kunna överväga en omfattande reform som gradvis begränsar tillämpningen av skatteavdrag för räntebetalningar och/eller samtidigt öka den återkommande fastighetsskatten. Att uppmuntra en amorteringskultur bland låntagare kunde också vara av värde.
- Med fokusering på bostadsmarknaden kunde ytterligare åtgärder vidtas. Dessa skulle kunna inkludera en gradvis ändring av hyressättningssystemet och öka friheten vad gäller hyreskontrakt. Vad gäller nybyggnation kunde det vara av värde att anta en mer strategisk övergripande strategi för att lösa de brister som tynger bostadsmarknaden.

[23] http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/macroeconomic_imbalance_procedure/index_en.htm

Man kunde överväga att ytterligare rationalisera planerings- och planprocesserna och öka konkurrensen inom byggsektorn. Att identifiera tydliga mekanismer för att stimulera utvecklare att bygga på mark som redan har varit föremål för detaljerad planering kunde också övervägas, tillika med en ombedömning av incitamenten för kommunerna att stödja nybyggnation.

De föreslagna åtgärderna hör samman och är ömsesidigt stärkande: det behövs ett gradvist genomförande, väl vald tidpunkt, brett politiskt och offentligt stöd och fortsatt utvärdering av åtgärdernas effekter.

3.3. Arbetsmarknad[24], utbildning och socialpolitik

Den svenska arbetsmarknaden, som kännetecknas av ett konstruktivt samarbete mellan arbetsmarknadens parter, ger relativt positiva arbetsmarknadsresultat och är tillräckligt flexibel. Sysselsättningsgraden uppgick till 79,8 % under 2013 för åldersgruppen 20–64, vilket är den högsta inom EU. Även om arbetslöshetsnivån inte helt har återhämtat sig sedan krisens början har den stabiliserats runt 8 %, vilket är långt under genomsnittet i euroområdet. Andelen långtidsarbetslösa (19 %) bland de arbetslösa är en av de lägsta i EU, vilket begränsar risken för hysteres.[25] Vidare är lönesättningssystemet ganska flexibelt och anpassat till hur konjunkturen utvecklas. Dialogen mellan arbetsmarknadens parter är samförståndsinriktad och effektiv när det gäller att förebygga strejker. Under senare år har systemet för arbetslöshetsersättning liksom sjukersättningssystemen och systemen för ersättning till funktionshindrade utformats för att stödja återanpassning till arbetsmarknaden och sysselsättning och vissa framsteg har gjorts för att minska skatten på arbete.

Trots Sveriges goda resultat i att uppnå målen för Europa 2020-strategin kvarstår flera arbetsmarknadsproblem: det finns fortsatt brister på arbetsmarknaden vad gäller ungdomar, särskilt för de som inte har gymnasieutbildning. Sysselsättningsgraden för medborgare från tredjeländer ligger långt under genomsnittet i EU och sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättning är också förhållandevis låg (58,7 % 2011), och vidare finns det en skillnad i arbetslöshetsgraden som ligger över genomsnittet i EU mellan personer med och utan funktionsnedsättning.[26] Vidare har den grundläggande kunskapsnivån kontinuerligt fallit sedan år 2000, enligt resultaten i internationella undersökningar, inklusive OECD:s Pisa-test. Fattigdomsrisken för äldre kvinnor ökade med mer än 10 procentenheter mellan 2007 och 2012 och ligger över genomsnittet i EU.

Ungdomsgarantin i Sverige[27]

Viktiga utmaningar för att tillhandahålla en ungdomsgaranti[28] i Sverige är:

- Otillräcklig utåtriktad verksamhet gentemot unga som varken arbetar eller studerar och som inte är registrerade vid en arbetsförmedling (NEETs) och behov att utveckla anpassade kvalitativa erbjudanden till ungdomar långt ifrån arbetsmarknaden.

[24] För närmare upplysningar se det utkast till gemensam sysselsättningsrapport som åtföljer kommissionens meddelande om den årliga tillväxtöversikten 2014 COM(2013) 801, som innehåller en resultattavla med centrala sysselsättningsindikatorer och sociala indikatorer.
[25] Risken för att en situation med hög arbetslöshet permanentas.
[26] European Union Statistics on Income and Living Conditions, 2011
[27] Sverige lade fram en genomförandeplan för ungdomsgarantier (Ungdomsåtgärder i Sverige) i december 2013.
[28] Enligt rådets rekommendation av den 22 april 2013 om införande av en ungdomsgaranti (2013/C 120/01) ska man för att säkerställa att alla ungdomar under 25 år får ett jobberbjudande av god kvalitet, erbjudande om fortsatt utbildning, en lärlingsplats eller praktikplats inom fyra månader från att ha blivit arbetslös eller avslutat obligatorisk skolutbildning.

- Tillämpningsområde för att stärka vägar för arbetsbaserat lärande genom fortbildning, särskilt lärlingsutbildning.
- Brist på partnerskapsstrategi för genomförande och översyn.
- Otillräckliga arrangemang för utvärdering av systemet som helhet.

Bland rådets rekommendationer 2013 för Sverige fanns en landsspecifik rekommendation angående behovet av att höja arbetsmarknadsdeltagandet bland unga och personer med invandrarbakgrund för att uppfylla ungdomsgarantin och se över ändamålsenligheten med momssänkningen på restaurang- och cateringtjänster för att främja skapandet av arbetstillfällen. I det stora hela har Sverige gjort vissa framsteg för att underlätta övergången från skola till arbete, också genom arbetsbaserat lärande. Inga framsteg har dock gjorts för att uppfylla ungdomsgarantin för unga som varken arbetar eller studerar och som inte är registrerade vid en arbetsförmedling. Vissa framsteg har gjorts för att helt frigöra arbetsmarknadspotentialen för personer med invandrarbakgrund, särskilt nyanlända sådana. Slutligen har Sverige gjort vissa framsteg vad gäller översynen av momsbestämmelserna.

Arbetsmarknad och utbildning

Att integrera lågkvalificerade ungdomar på arbetsmarknaden fortsätter att vara en av de största utmaningarna för Sverige. En viktig pådrivande faktor för den höga ungdomsarbetslösheten (23,4 % 2013) är att hälften av de arbetslösa ungdomarna är studerande som söker jobb och som vanligtvis rapporterar korta arbetslöshetsperioder. Även när man undantar studerande förefaller ungdomsarbetslösheten vara hög (13,7 % 2013) jämfört med medlemsstater[29] med en liknande väl fungerande arbetsmarknad, som har en ungdomsarbetslöshet på mellan 2,5 och 8,1 %. Nyliga uppgifter[30] visar att arbetsmarknaden är särskilt svår för lågkvalificerade ungdomar, vars arbetslöshetsnivå har ökat med 6,4 procentenheter sedan 2005 till att nå 39,6 % 2013. Det är värt att notera att med 7,5 % under 2013 har Sverige en av de lägsta nivåerna av unga som varken arbetar eller studerar och som inte är registrerade vid en arbetsförmedling i EU.[31]

Löneavtal mellan arbetsmarknadens parter under det senaste årtiondet har resulterat i en tämligen komprimerad lönestruktur, med hög ingångslön och liten löneprogression. En betydande stelhet i den nedre delen av lönestrukturen hindrar löner från att återspegla skillnader i produktivitet mellan enskilda arbetstagare eller sektorer. Löneskillnaderna mellan personer med och utan gymnasieutbildning är mycket små, men sysselsättningsgraden för personer med gymnasieutbildning är markant högre. Detta tyder på att en eventuell anpassning av löner för oerfarna eller lågproduktiva arbetstagare skulle kunna göra dem mer anställbara. Ingångslönerna inom vissa sektorer, exempelvis detaljhandeln, förefaller ligga över den marknadsanpassade nivån och leda till en suboptimal sysselsättningsnivå.[32] Den starka tvådelning som råder i lagstiftningen om anställningsskydd missgynnar lågkvalificerade personer, som får svårt att få fast anställning.

---

[29] Nederländerna, Danmark, Finland, Tyskland och Österrike.
[30] Žáková (2013), *Sun spots on the Swedish labour market? ECFIN Country Focus*. 1. maj 2013
[31] *EU Labour Force Survey*, 2012.
[32] Se även OECD, *Economic Surveys – Sweden, 2011* och 2013; Per Skedinger, *Minimum Wages and Employment in Swedish Hotels and Restaurants, Labour Economics*, 13, 2006; *Minimilöners effekter på löner och sysselsättning - en översikt*, Arbetsmarknad & Arbetsliv 13(2), 2007; *Effects of Increasing Minimum Wages on Employment and Hours: Evidence from Sweden's Retail Sector*,,IFN Working Paper nr869, 2011; Malin Sahlen, *Ungdomsarbetslöshet – när ska muren rivas*, Ekerlids Förlag, 2012.

Ett viktigt mål är att förbättra övergången från skola till arbete. Medan nivån av unga som lämnar skolan i förtid (7,1 %) har legat under det nationella målet och EU:s riktmärke på 10 %, tar det längre tid för många ungdomar i Sverige att fullborda gymansieutbildningen än standardperioden på tre år. Nästan 25 % av ungdomarna som är registrerade vid arbetsförmedlingen har inget avgångsbetyg från gymnasiet. Att nå de unga som varken arbetar eller studerar, och särskilt de som inte är registrerade vid en arbetsförmedling (nästan två tredjedelar), är en utmaning för arbetsförmedlingen och gör jobbgarantin för ungdomar mindre effektiv för denna grupp. Kommunerna åläggs att övervaka ungdomar upp till 20 år som inte går gymnasiet och de är i linje med ett nytt regeringsförslag från och med den 1 januari 2015 skyldiga att vidta lämpliga individuella åtgärder. Genomförandet skiljer sig stort mellan kommunerna, eftersom det åligger den lokala kommunen att besluta hur man ska hantera unga som lämnar skolan i förtid och hur man ska närma sig unga som varken arbetar eller studerar och också i vilken utsträckning man ska samarbeta med lokala arbetsförmedlingar och andra kommuner eller andra relevanta aktörer.

Under det gångna året har den svenska regeringen vidtagit ett antal åtgärder för att tillhandahålla nya och lättare möjligheter att gå från skola till arbete, vilka redovisas i 2014 års budget och det nationella reformprogrammet. 2011 års yrkesutbildningsreform har förbättrats och regeringen har föreslagit en ny lärlingsreform, som ger ekonomisk ersättning till lärlingar, ekonomiska incitament för företag som tar sig an lärlingar och bidrag till kommuner och arbetsgivarorganisationer för att ytterligare utveckla arbetsbaserad inlärning och lärlingsutbildning i lokala yrkesutbildningsprogram. En ny arbetsrätt ska träda i kraft den 1 juli 2014 genom vilken lön införs för gymnasiestuderande. Yrkesintroduktion, som infördes 2013 efter ett pilotprojekt 2012, ger en lönesubvention för anställning och ekonomiskt stöd för utbildning (15–25 % av arbetstiden) i upp till 12 månader. Yrkesintroduktion baseras på kollektivavtal på sektorsnivå och är tillgänglig i första hand för personer som har avslutat sin gymnasieutbildning och är därför kanske inte ett alternativ för de svagaste grupperna. Man planerar en första översyn av yrkesintroduktion senast 2016.

Tidiga aktiveringsåtgärder uppmuntrades i 2014 års budget genom mer resurser för enskilda behovsbedömningar och aktiv matchning från arbetsförmedlingar från första arbetslöshetsdagen för de ungdomar som befinner sig längst bort från arbetsmarknaden och/eller som riskerar långtidsarbetslöshet. Sverige har också infört flera lönesubventioner för att stimulera efterfrågan på ungdomsarbetskraft. En nylig utredning har dock visat att tidigare generella minskningar av sociala avgifter inte har gynnat de som inte har fullbordad utbildning och som befinner sig längst bort från arbetsmarknaden.[33] Mot denna bakgrund försöker man i 2014 års budget med bättre målinriktning mot potentiella förmånsmottagare genom att den förmånsberättigade åldern för lägre sociala avgifter sänks från 25 till 23 år, men det inriktas inte särskilt mot missgynnade ungdomar. Regeringens förslag röstades ned i socialförsäkringsutskottet den 6 maj.

Det finns belägg för att de grundläggande kunskaperna försämrats, vilket är ett särskilt problem vad gäller utbildningens långsiktiga kvalitet och utbudet på arbetsmarknaden. Trots höga finansieringsnivåer på utbildningsområdet jämfört med EU, visade OECD:s Pisa-undersökningar att resultatet för 15-åringar kontinuerligt försämrades mellan 2000 och 2012, där Sverige hade lägre resultat än genomsnittet i både EU och OECD på samtliga tre områden som testades: läsförståelse, matematik och naturvetenskap under 2012. För att förbättra skolresulatet fokuserar sig regeringen på att förbättra läraryrkets status och attraktivitet genom initiativ för kontinuerlig yrkesutveckling och en karriärutvecklingsreform som genomfördes 2013 med löneökningar för vissa kategorier av lärare. I detta skede tillhandahålls finansieringen av reformen från den statliga budgeten. I en utredning ska det undersökas om

[33] *Do payroll tax cuts raise youth employment?*,Egebark och Kaunitz, The Institute for Evaluation of Labour Market and Education Policies (IFAU), 2013.

det är genomförbart att höja den obligatoriska skolgången från 9 till 10 år för de som börjar skolan och förlänga skolgången med ett år för elever som saknar de nivåer som krävs för att fortsätta sin utbildning på gymnasienivå. Sverige försöker också hantera problemet med elever som slutar skolan i förtid genom förebyggande åtgärder som individuella studieplaner och särskilt stöd till elever som riskerar att sluta i förtid. De studiemotiveringskurser som infördes 2011 som en kompensationsåtgärd och har varit ganska effektiva, efter vilka fem av tio deltagare gått vidare till utbildning eller anställning. Sammanfattningsvis är det för tidigt att bedöma resultaten av dessa reformer. De potentiella effekterna väntas dock bli ganska små jämfört med de stora reformer som genomfördes under 1990-talet, inklusive decentralisering, skolvalssystem och en oberoende skolreform. Framtida åtgärder skulle kunna baseras på den fördjupade analysen av Sveriges Pisa-resultat och skolsystemet i allmänhet, som OECD kommer att lämna under 2015.

I det stora hela har Sverige gjort vissa framsteg i att underlätta övergången från skola till arbete, också genom arbetsbaserat lärande. Inga framsteg har dock gjorts för att uppfylla ungdomsgarantin för unga som varken arbetar eller deltar i en utbildning, eftersom de tidiga åtgärder som ingår i jobbgarantin för ungdomar bara är tillgängliga för de som är registrerade hos arbetsförmedlingen. Dessutom förefaller vissa regeringsåtgärder inte vara tillräckligt målinriktade.

Det finns outnyttjade resurser på arbetsmarknaden där sysselsättningsgraden är låg bland de 7 % av den arbetsföra befolkningen (15–64 år) som inte är svenska medborgare och särskilt bland de 4 % som är medborgare från tredjeländer[34], inte minst bland dessa kvinnor. Sverige har en hög andel asylsökande framför allt bland nyliga migranter som det tar lång tid att integrera på arbetsmarknaden på grund av problem kopplade till utbildning, kompetens[35] och bristande överensstämmelse vad gäller kvalifikationer, bristande språkkunskaper och diskriminering[36]. Sverige har större skillnader i sysselsättningsgraden (50,2 gentemot 81,3 %), arbetslösheten (29,6 % gentemot 7,2 %) och förvärvsfrekvensen (70,4 gentemot 86,7 %) mellan medborgare från tredjeländer och svenska medborgare[37] än andra EU-medlemsstater, inklusive de med en lika stor migrerande befolkning (AT, UK och NL) och det finns en stor skillnad i sysselsättningsgraden mellan migrerande kvinnor och män (41,3 % gentemot 59 %).[38] Arbetslösheten bland unga (15–24) medborgare från tredjeländer är mycket hög, 46,8 % jämfört med 33,9 % för EU-medborgare och 22,6 % för svenska medborgare. Vidare är andelen överkvalificerade medborgare från tredjeländer i Sverige 41,9 % (ungefär samma som EU-nivån på 44 %), jämfört med 16,4 % i genomsnitt och 15,2 % för svenska medborgare[39]. Det finns också skillnader vad gäller

[34] Om man använder födelseland istället för medborgarskap blir andelen högre. Två tredjedelar av den utlandsfödda befolkningen har naturaliserats. Källa: OECD, Settling In OECD Indicators of Immigrant Integration 2012.

[35] Migranter med främmande språk har mycket låga läs- och skrivkunnighetsnivåer, vilket framgår av de senaste resultaten i OECD:s Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC). Medan vuxna (16–65 år) i Sverige har resultat som ligger över genomsnittet i EU på alla tre områden: läs- och skrivkunnighet, räknekunnighet och problemlösning i tekniktunga miljöer är gapet vad gäller läs- och skrivkunnighet stort mellan utländska personer och personer som är födda i landet i förhållande till EU-genomsnittet. Source: http://www.oecd.org/site/piaac/Country%20note%20-%20Sweden.pdf.

[36] Eurobarometer, November 2012, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_399_380_en.htm#393.

[37] Arbetsmarknadssituationen för EU-medborgare är ganska liknande den för svenska medborgare, men det finns fortfarande ett icke försumbart gap på fem procentenheter.

38 Uppgifter för åldersgruppen 20–64, utom arbetslöshetsnivån där åldersgruppen är 15–64.

[39] Beräknas som andelen högkvalificerade (ISCED 5-6) som har medelkvalificerade och lågkvalificerade jobb (ISCO 4–9).

arbetsmarknadsresultatet för barn till migranter[40], men de är mindre och överensstämmer också bättre med genomsnittet i EU, vilket tyder på viss arbetsmarknadsintegrering.[41] Det finns positiva förändringar i sysselsättningsgraden mellan nyligen anlända tredjelandsmedborgare och de som har etablerat sig med en ökning på 25 procentenheter.[42]

Vissa framsteg har gjorts för att fullt ut frigöra arbetsmarknadspotentialen för personer med migrantbakgrund, särskilt nyanlända sådana. Sverige har ändrat lagen om arbetsmarknadsintroduktion för att tidigare och mer aktivt involvera arbetsförmedlingen i integrationsprocessen. Principen om arbete först har stärkts så att nyanlända migranter inte kan avslå ett lämpligt arbetsplatserbjudande utan att riskera att förlora sitt introduktionsbidrag. Samtidigt kan individer behålla sina introduktions- och bostadsbidrag under en begränsad period efter att ha tagit anställning. Migranter deltar också i arbetsmarknadsprogram och lönesubventioner (introduktionsarbeten, nystartsjobb) och Universitets- och högskolerådet har fått i uppgift att utveckla effektiva metoder för att validera utländska kvalifikationer för att förkorta övergången till rätt jobb. Från och med 2014 har föräldraförmånssystemet ändrats för att motverka att inträdet på arbetsmarknaden för migrerande kvinnor skjuts upp på grund av långa perioder av föräldraledighet genom att en åldergräns på barnet införts för att erhålla förmånen. Sverige har ännu inte klarat av att minska sysselsättningsgapet mellan infödda och migranter.

Socialpolitik

Även om Sverige har låga nivåer av fattigdom och social utestängning i förhållande till EU-genomsnittet har den relativa fattigdomen[43] bland äldre kvinnor fördubblats sedan 2007 och gapet mellan kvinnor och män i denna åldersgrupp har ökat. Mellan 2011 och 2012 minskade den relativa fattigdomen något (från 24,7 till 23,5 %), främst genom ökade nedskärningar av bostadsbidragen och skattesänkningar för pensionärer. Medan Sverige har en av de högsta sysselsättningsgraderna för kvinnor i EU är längden på kvinnornas arbetsmarknadsdeltagande betydligt kortare än männens på grund av avbrott i karriären för att ta hand om familjemedlemmar och en hög nivå deltidsarbete.[44] Kvinnor tenderar också att tjäna mindre än män, vilket delvis beror på den typ av sysselsättning de väljer.[45] Sedan 1999 har Sverige ett avgiftsbestämt pensionssystem som kopplar pensionsrätten utöver garantipensionen till arbetstagarnas avgiftsperiod, därför kommer könskillnaderna vad gäller antalet arbetade timmar, yrkeslivets längd och lön att speglas i pensionerna för kvinnor och män. Vidare fokuseras den svenska regeringens politik i hög grad på att minska social utestängning genom arbetsmarknadsintegration, vilket inte är en effektiv strategi för att minska risken för fattigdom för dem som redan pensionerats. Det bör också noteras att svenska pensionärer har tillgång till subventionerade sociala tjänster och hälso- och sjukvård, som i viss mån kompenserar för denna grupps lägre inkomster. Även om gruppen relativt sett har låga inkomstnivåer måste vidare också förmögenhetsaspekter beaktas vid en bedömning av den totala situationen för enskilda hushåll. Ytterligare analys krävs för att fullt ut förstå alla underliggande mekanismer som påverkar framtida generationer kvinnor, med tanke på obalanserna i arbetsintensitet mellan män och kvinnor. I en nyligen offentliggjord statlig

40 Släktingar i rakt nedstigande led till medborgare från tredjeländer.
41 Uppgifter från 2008, Eurostat *Migrants in Europe* (2011).
42 Från 48 till 73 %, uppgifter från 2008, Eurostat *Migrants in Europe* (2011).
43 Fattigdomsrisknivån är andelen personer med en ekvivalerad disponibel inkomst (efter sociala transfereringar) under gränsen för fattigdomsrisken, vilken fastställts till 60 % av den nationella medianen ekvivalerad disponibel inkomst efter sociala transfereringar. Denna indikator mäter inte förmögenhet eller fattigdom utan låg inkomst i förhållande till andra medborgare i det landet, vilket inte nödvändigtvis innebär en låg levnadsstandard.
44 *Employment and Social Development in Europe Review 2013*, kapitel 3: *The gender impact of the crisis and the gap in total hours worked* och OECD, 2012, *Closing the Gender Gap*.
45 *EU Structural Earning Survey*, 2010

utredning om den framtida pensionsåldern uppmanas både kvinnor och män till ett längre aktivt yrkesliv. Enligt det nationella reformprogrammet håller förslagen i utredningen från april 2014 på att utvärderas av regeringen.

3.4. Strukturella åtgärder för att främja hållbar tillväxt och konkurrenskraft

Sverige fortsätter att vara en av de mest konkurrenskraftiga ekonomierna i världen med en stark företagssektor. Ökad konkurrens från framväxande exportinriktade ekonomier har inneburit att många utvecklade ekonomier strukturellt har förlorat exportmarknadsandelar, liksom även Sverige. Trots det faktum att svensk export har vuxit med 6 % per år i genomsnitt under de senaste 16 åren har den överträffats av världsexporten som stigit med 8 %. Det svaga ekonomiska resultatet på viktiga EU-marknader efter den internationella finanskrisen har också bidragit till att bromsa svensk exporttillväxt.

Under 2013 fick Sverige en landsspecifik rekommendation om bostadsmarknaden. Denna fråga belystes också i 2014 års fördjupade granskning som genomfördes enligt förfarandet vid makroekonomiska obalanser (se ruta 1 ovan). Analysen i detta arbetsdokument utmynnar i att Sverige har gjort vissa framsteg genom de åtgärder som vidtagits för att beakta denna rekommendation (se översiktstabellen i avsnitt 4 för en full utvärdering av de landsspecifika rekommendationerna).

Bostadsmarknaden

Under de senaste två årtiondena har den svenska bostadsmarknaden karaktäriserats av en stadig och stark prishöjning. Förutom dessa faktorer på efterfrågesidan har flera utbudsfaktorer (som diskuteras i avsnitt 3.2) bidragit till den stadiga bostadsprisökningen. Trots gynnsamma fundamenta (stark ekonomisk tillväxt, stadigt ökande befolkning, stigande bostadspriser) låg nybyggnationen under en längre period på en låg nivå. Från 2002 till 2013 uppgick bostadsinvesteringarna i genomsnitt till 3,2 % av BNP i Sverige, medan motsvarande EU-siffra var 5,4 % av BNP. Ökad efterfrågan i bostadssektorn har inte matchats med en ökad nybyggnationsnivå. Detta har lett till att Sverige har byggt upp ett betydande investeringsgap på bostadsmarknaden och även om den visar vissa tecken på återhämtning sedan mitten på 2013 fortsätter byggnadsverksamheten i Sverige vara dämpad, vilket leder till ökad bostadsbrist främst i storstadsområdena.[46] För att stimulera ett ökat utbud av bostäder kan, på lång sikt större infrastrukturprojekt, som till exempel den utbyggnad av tunnelbanan som planeras i Stockholmsområdet, också spela en roll.

För närvarande ökar de särskilt långa och komplexa planerings- och planprocesserna byggtiden och osäkerheten, vilket också Världsbanken belyste när det gäller hinder för företagens och arbetskraftens rörlighet.[47] Lovande reforminitiativ har nyligen tagits på området och regeringen föreslog i mitten av mars 2014[48] nya åtgärder som påverkar plan- och bygglagen, vilka bör ha potential att lätta upp och förkorta processen. Strukturen på byggnadsmarknaden fortsätter att karaktäriseras av svag konkurrens med en marknad som domineras av fyra företag och med mycket begränsat deltagande av små och medelstora eller utländska företag. Vidare genomförs försäljningen av mark som får bebyggas inte alltid på ett transparent sätt, medan kommunerna ofta inte ges tillräckliga incitament för att stödja

[46] Bristen på bostäder leder till sociala och ekonomiska begränsningar av tillväxten. Se t.ex. *Macroeconomic Imbalances Sweden 2014, Economic and Financial Affairs*, mars 2014.
[47] *Sweden's Business Climate: Opportunities for Entrepreneurs through Improved Regulations*, Världsbanken, 2014.
[48] Lagförslag 2013/14:126 av den 18 mars 2014.

nybyggnation i sina områden, vilket håller tillbaka och/eller skjuter upp investeringarna på detta område.

Den svenska hyresmarknaden karaktäriseras av växande strukturella obalanser, särskilt i dynamiskt växande storstadsområden. Bristerna på marknaden beror i första hand på hyressystemets höga inflexibilitetsnivå (diagram 3).

Diagram 3: Hyreskontroll i EU

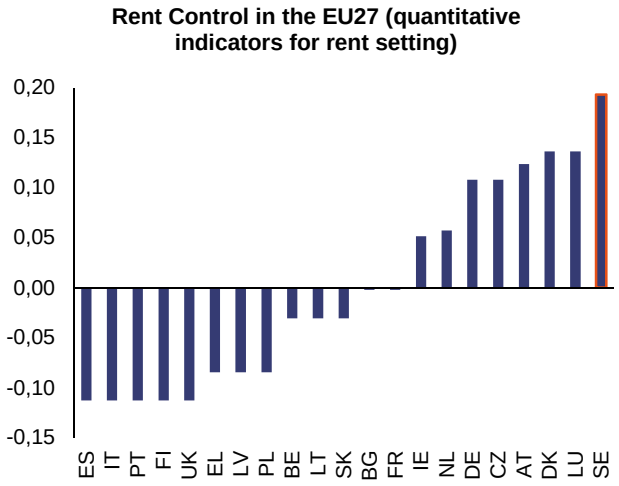

Source: Commission services

Snedvridna incitament på bostadsmarknaden förhindrar en effektiv användning av befintliga bostäder, vilket pressar upp bostadspriserna. På grund av bristerna på hyresmarknaden skiljer sig hyres- och marknadspriserna kraftigt åt i vissa områden. Detta förorsakar överdriven efterfrågan på hyresmarknaden, driver upp bostadspriserna i alternativa segment (som bostadsrättslägenheter). Vidare uppmuntrar nuvarande beskattningsregler inte i tillräcklig utsträckning mobilitet. Även om den svenska regeringen har tagit flera (begränsade) initiativ på hyresmarknaden för att hantera dessa brister har den hittills inte löst de grundläggande utmaningarna kopplade till hyressättningen och bristande avtalsfrihet mellan enskilda hyresgäster och bostadsägare. Detta speglas också i det nationella reformprogrammet, i vilket nyliga åtgärder diskuteras för att främja byggande, men som inte inkluderar ytterligare åtgärder för att lösa dysfunktionen på hyresmarknaden. I 2014 års rapport betonade Finanspolitiska rådet också att ytterligare åtgärder, bland annat en översyn av bruksvärdesprinciperna, behövs för att lösa de allvarliga problem det har kunnat konstatera på bostadsmarknaden.[49]

Bostadsbristen leder till allvarliga sociala och ekonomiska hinder för tillväxt.[50] Bostadsmarknaden har dessutom spelat en roll i tidigare finanskriser och risker som utgör en viktig källa till makroekonomiska obalanser.[51] Snedvridna fundament och brister på marknaden måste därför lösas för att undvika att obalanserna byggs upp, vilket kan få en betydande inverkan på landets privata skuldsättning, konsumtion, ekonomiska resultat och finansiella stabilitet.

[49] *Finanspolitiska rådets rapport 2014*, 12 maj 2014.

[50] Otillräckligt utbud på bostadsmarknaden påverkar i synnerhet utsatta grupper (nykomlingar på arbetsmarknaden, invandrare, studenter) som inte får tillgång till lämpliga bostäder och som därmed hindrar arbetskraftens rörlighet.

[51] Europeiska kommissionen (2012): *Scoreboard for the surveillance of macroeconomic imbalances: technical explanations on the scoreboard*.

Sammanfattningsvis förefaller de nyligen antagna och aviserade åtgärderna vara relevanta och trovärdiga vad gäller att lösa vissa av problemen kopplade till utbudet på den svenska bostadsmarknaden. Trots detta förefaller de sakna ambition och räckvidd. Mer omfattande reformer som löser de komplicerade flaskhalsarna på utbudssidan skulle vara motiverade.

Affärsklimatet

Den svenska företagssektorn har en hög internationell konkurrensnivå och Sverige rankas på sjätte plats i *World Economic Forum Global Competitiveness Report* 2013–14. Strukturen på den svenska exportmarknaden har hjälpt den svenska ekonomin till ett relativt gott resultat trots nedgången i euroområdet. Sveriges exportmarknadsandel faller dock och företagen står inför problem på grund av minskad efterfrågan från traditionella exportmarknader.

Den exportorienterade svenska ekonomin är mycket beroende av att dess industri behåller en konkurrensfördel på den globala marknaden och förluster av marknadsandelar vad gäller varor kompenseras allt mer av vinster i exporten av tjänster. Generellt ökar produktiviteten på den svenska marknaden för tjänster, där både sysselsättnings- och mervärdestillväxten i marknadsproduktionen av tjänster legat i topp i EU under 2008–2012 (diagram 4). I det stora hela gynnas svenska företag av ett regelverk som är fördelaktigt för tjänstesektorer, men el- och telekommarknaderna har mer utmanande regelverk[52]. I telekomsektorn kommer det vara viktigt att övervaka inverkan av lagstiftarens och regeringens[53] nyliga initiativ om att göra det lättare att jämföra erbjudanden och byta leverantör. Konsumenternas övergripande bedömning av marknaderna för internettjänster och mobiltelefonitjänster är andra respektive fjärde lägsta i EU.[54] Svårigheten att byta internetleverantör (på grund av långvariga kontrakt, komplexa produkter som är en del av ett paket och höga uppsägningsavgifter) bekräftades också i en undersökning som kommissionen genomförde 2012 om tillhandahållandet av internettjänster.[55]

[52] Europeiska kommissionen, GD Ekonomi och finans, *Thematic fiche on market services*.
[53] Lagstiftningsinitiativ för att förkorta uppsägningstiden för telekomkontrakt till en månad (från maj 2014).
[54] Tionde resultattavlan för konsumentmarknaderna (som ska offentliggöras i mitten av juni 2014).
[55] Funktionen hos marknaden för anslutning till och tillhandahållande av internet ur ett konsumentperspektiv, undersökning som genomförts på uppdrag av Europeiska kommissionen, GD SANCO, 2013.

Diagram 4: Sysselsättningens och förädlingsvärdets tillväxt inom marknadsrelaterade tjänster (2008–2012)

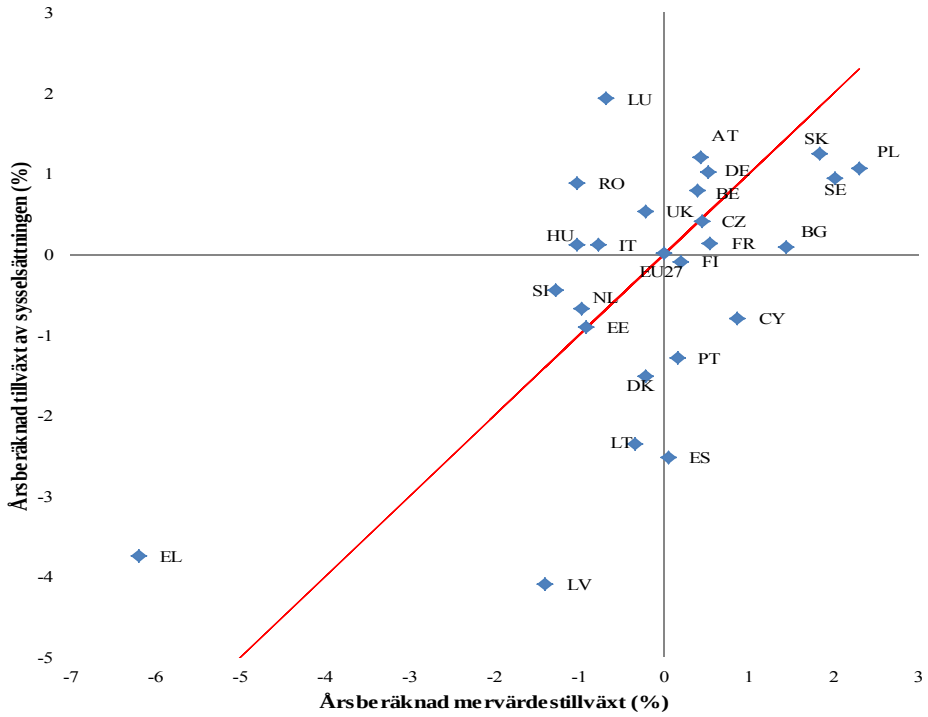

Källa: **Kommissionen**.

Den svenska regeringen har lagt fram ett flertal förslag för att ytterligare förbättra konkurrenskraften. 23 miljarder SEK (2,56 miljarder euro) anslogs till reformåtgärder för att förbättra villkoren för tillväxt och konkurrenskraft i 2013 års budget. Den tidigare företagsskattesatsen på 26,3 % (över EU-genomsnittet) sänktes till 22 % i januari 2013 (något under EU-genomsnittet). De skatteavdrag för investerare som infördes från och med december 2013 gör det möjligt för individer som förvärvar aktier i nybildade eller expanderande små och medelstora företag att göra avdrag för hälften av köpesumman upp till 650 000 SEK per person och år, varigenom åtgärden kan underlätta nybildade och innovativa små och medelstora företags utveckling. Dessutom föreslår regeringen att man ska sätta en gräns för företagens kostnader kopplade till anställdas sjukdom genom att införa ett tak utöver vilket dessa kostnader kommer att bäras av staten till en förväntad kostnad på 360 miljoner SEK (eller cirka 40 miljoner euro per år). För att stärka åtgärderna för entrepenörskap tillsatte regeringen Entreprenörskommittén under våren 2014 för att främja affärsklimatet i Sverige. Kommitténs förslag ska vara neutrala vad gäller deras inverkan på de offentliga finanserna.

Att starta ett företag tar tid i Sverige, nuvarande ledtid är ungefär två veckor,[56] vilket är betydligt längre än det överenskomna målet i *Small Business Act* på 3 dagar. Elektronisk inlämning av ansökan påskyndar processen med i genomsnitt två dagar, men den huvudsakliga orsaken till förseningen är kontrollen av företagsnamn. Ett it-verktyg håller på att utvecklas för att sökandena ska kunna kontrollera företagsnamn innan de lämnar in sin ansökan. Bara små förändringar har införts vad gäller förfarandena för kostnader kopplade till att starta ett företag och exportera över gränserna under de senaste fem åren.[57]

[56]http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2013/sweden_en.pdf

[57] Europeiska kommissionen, GD Ekonomi och finans,, *Business dynamics and business costs in EU Member States*.

Sammanfattningsvis förefaller de nyligen antagna och aviserade åtgärderna vara trovärdiga och lämpliga för att klara av det svenska affärsklimatets utmaningar. De riktar sig också till prioriteringarna i 2014 års årliga tillväxtöversikt om att främja tillväxt och konkurrenskraft nu och i framtiden.

Forskning och innovation

Ingen rekommendation riktades till Sverige på området forskning och innovation under 2013, eftersom lagförslaget om forskning och utveckling antogs i ett sent skede under 2012, men kommissionen fortsätter att övervaka dess genomförande och inverkan i praktiken. Ett snabbt och effektivt genomförande fortsätter att vara en utmaning för Sverige i en miljö där de svenska affärsföretagens FoU-intensitet har minskat sedan 2001. Denna process är till stor del kopplad till de stora bolagens internationalisering av FoU, som främst utnyttjar tillgängliga kunskaper och expanderande marknader i Asien. Denna utveckling är också tydlig vad gäller sysselsättning, där större svenska bolag växer globalt samtidigt som de drar ned på sysselsättningen i Sverige.

Svensk forsknings- och innovationspolitik hanterar de strukturella problemen kopplade till internationalisering och kommersialisering genom en platsbaserad[58], regional strategi som främst fokuseras på innovation i små och medelstora företag. Institut för utbyte av kunskaper och skapande av kluster används för att främja öppen innovation. Man inriktar sig på utmaningsstyrd innovation genom en pionjärmarknadsstrategi för att kommersialisera lösningar som slår samman produkter och tjänster. Denna strategi gör det möjligt för Sverige att göra vissa framsteg för att hantera denna utmaning.

Med en kraftig ökning i offentliga FoU-investeringar sedan 2008, i linje med principen om en tillväxtvänlig finanspolitisk konsolidering bygger forsknings- och innovationspolitiken på Sveriges spetskompetens inom vetenskap och teknik. OECD:s granskning av innovationspolitiken vittnar om detta eftersom Sveriges innovationsresultat rankas som ett av de bästa i världen. Enligt 2014 års resultattavla för forskning och innovation fortsätter Sverige att vara innovationsledande. Insatser har också gjorts för att bättre koppla ihop de områden som svensk forsknings- och innovationspolitik fokuserar på till Horisont 2020-programmet, såsom hållbara städer, innovativa hälso- och sjukvårdslösningar eller avfallshantering, inkubatorföretag som utvecklar ren teknik och innovativa livsmedelskedjelösningar. I det nationella reformprogrammet finns också en åtgärd som genomfördes i januari 2014 för att stimulera forskningsverksamhet genom att minska arbetsgivarnas sociala avgifter med 10 % för anställda inom forsknings- och utvecklingsområdet. Den totala minskningen får dock inte överskrida 230 000 SEK (cirka 25 500 euro) per månad och koncern.

Även om forsknings- och innovationspropositionen förefaller vara på rätt väg och de åtgärder som vidtagits är relevanta, krävs att den aktiva innovationspolitiken och investeringarna i FoU fortsätter att utgöra högsta prioritet för den svenska regeringen.

Miljö, energi och transporter

Sverige bibehåller en väl avvägd blandning av olika slags energibesparande åtgärder, som ges stöd på olika statliga nivåer, och omfattar alla näringsgrenssektorer.

Vad gäller energiinfrastruktur har Sverige ett mycket utvecklat elöverföringsnät. Det finns emellertid en betydande överbelastning mellan de norra delarna, där vattenkraftverken i huvudsak är belägna, och de södra delarna av landet där den största efterfrågan finns. Detta ledde till att myndigheterna delade upp landet i fyra olika prisområden, vilket ska förbättra

[58] Platsbaserade strategier kan enklast definieras som aktörer som engagerar sig i en samarbetsprocess för att lösa problem i ett geografiskt område för att stärka ägarskap och ansvarsutkrävande.

marknadsincitamenten för att skapa ny produktionskapacitet och sammanlänkningar. Beroendet av vattenkraft gör Sverige känsligt för väderleksförhållandena, vilka leder till prisvolatilitet, särskilt när en låg nivå i vattenmagasinen sammanfaller med en oplanerad eller tillfällig nedstängning av en kärnkraftsanläggning.[59] Nya Europeiska rättsliga skyldigheter har införts inom byggsektorn. Det finns dock begränsade incitament för att omsätta de ambitiösa energieffektivitetskraven för byggnader i praktiken, särskilt för det befintliga byggnadsbeståndet.

Sverige har varit framgångsrikt i att nå sina mål vad gäller förnybar energi, som främjas genom ett kvotsystem baserat på ett handelssystem med certifikat. Avgiftsregleringsmekanismer och ett subventionssystem har också införts. Koldioxidskatten skapar ett incitament för förnybar uppvärmning, men undantag från energiskatten är också viktiga motiveringsfaktorer. Det huvudsakliga incitamentet för användning av förnybar energi vid transporter är för närvarande en skattebefrielse för biodrivmedel, men en ny lag om införande av kvotplikt för biobränslen trädde i kraft den 1 maj 2014.

Den svenska elmarknaden fungerar relativt väl. Marknadskoncentrationen är måttlig, där de tre största eldistributörerna kontrollerar ungefär hälften av marknaden och nästan 80 % av elproduktionen i Sverige. Andelen nätverksavgifter och skatter av de slutliga elpriserna har ökat under senare år. Regeringen aviserade i februari 2014 sin avsikt att se över den tillämpliga lagstiftning som ska garantera att lagstiftaren fullt ut får fastställa lämpliga avgifter i linje med gällande EU-lagstiftning (direktiv 2009/72/EG).

Sveriges energi- och klimatpolitik är generellt sett framgångsrik. Mellan 1990 och 2012 minskade Sveriges totala utsläpp av växthusgaser med 13 %, medan BNP per capita ökade med cirka 42 %. Enligt de senaste nationella prognoserna förväntas Sverige nå sitt utsläppsminskningsmål 2020. Sverige gör också goda framsteg mot att nå sina andra klimat- och energirelaterade EU-mål. Utsläppen från transporter uppgår till 25 % av de nationella utsläppen och fortsätter att vara höga. Den svenska bilparken är fortfarande ineffektiv jämfört med EU-genomsnittet. För att stimulera ytterligare utsläppsminskningar i transportsektorn främjar regeringen skatteåtgärder och pilotprogram som till stöd för fordon med låga koldioxidutsläpp och teknik för att minska utsläppen, däribland biobränslen. En statlig utredning om åtgärder för att minska transportsektorns utsläpp och beroende av fossila bränslen offentliggjordes i december 2013 för att utforma en långsiktig strategi. Sverige har antagit ett frivilligt nationellt mål att minska utsläpp som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter med 40 % senast 2020 jämfört med 1990 och med 33 % jämfört med 2005, varav två tredjedelar bör uppnås inom landet.

Situationen för transportinfrastrukturnätet är på det hela taget tillfredsställande med stigande investeringsnivåer. De nya infrastrukturprojekten och den ytterligare finansieringen under 2012 bör börja ge effekter. Inversteringsnivån vad gäller underhåll och uppgradering av det svenska järnvägssystemet fortsätter att vara ett område med begränsade framsteg. Investeringar krävs för att minska förseningar och undanröja kvarstående flaskhalsar, särskilt den gränsöverskridande järnvägstrafiken med den europeiska kontinenten. Sverige ligger i linje med EU-genomsnittet (2,2 % av de totala nationella transporterna) vad gäller spridningsnivån[60] för cabotage.[61] Medan alla transportsätt är viktiga för den framtida exporttrafiken krävs noggranna överväganden vad gäller potentiella flaskhalsar i kapaciteten.

[59] Naturgas spelar en ganska liten roll i energisystemet och gasinfrastrukturen är inte väl utbyggd.

[61] Cabotage avser vägtransportföretag som utför internationella godstransporter på väg utomlands, där både transportens avrese- och bestämmelseort är utanför registreringslandet. Andelen cabotage kan ses som en indikator på landets grad av öppenhet på transportmarknaden.

I detta sammanhang fortsätter sjötransporterna att erbjuda starka alternativ och skulle kunna stödja de svenska klimatförbättringsambitionerna. Ytterligare vissa överväganden gjordes, efter flera utvärderingar, för att stärka denna transporttyp: Under 2013 antog regeringen en handlingsplan för förbättrad konkurrenskraft för svensk sjöfartsindustri och en sjöfartstrategi kommer att följa under hösten 2014. Strategin ska omfatta hela sjöfartsklustret, inklusive sjötransporter, och bör leda till konkreta åtgärder för att höja dess konkurrenskraft, inklusive nya regler avsedda att motverka utflaggningen av svenska fartyg. I detta sammanhang ska det noteras att regeringen anmält sin avsikt till Europeiska kommissionen att införa en ny stödåtgärd för forskningsfartyg och stödfartyg som ska träda i kraft i juni 2014.

Vad gäller miljöproblem belystes i den årliga tillväxtöversikten för 2014 minskningen av stöd som är skadliga för miljön som ett huvudområde. En vägledning för att identifiera, utvärdera och gradvis avveckla andra miljöskadliga subventioner än skattesubventioner utarbetades under 2013. Den vägleder men saknar fortfarande förslag med klara tidsfrister baserade på dessa utvärderingar. Insatserna fortsätter för att minska miljöskadliga skattenedsättningar och skattebefrielser för fossila bränslen.

Sammanfattningsvis förefaller de strukturella åtgärder som den svenska regeringen aviserat på områdena energi, miljö och transport i allmänhet vara både lämpliga och trovärdiga.

Ruta 4: Strukturreformernas potentiella inverkan på tillväxten – en referensundersökning

Strukturreformer är väsentliga för att främja tillväxten. Det är därför viktigt att känna till dessa reformers potentiella fördelar. Strukturreformernas fördelar kan bedömas med hjälp av ekonomiska modeller. Kommissionen använder sin QUEST-modell för att fastställa hur strukturreformerna i en given medlemsstat skulle påverka tillväxten om medlemsstaten minskar gapet till genomsnittet för de tre bästa EU-resultaten vad gäller centrala indikatorer som ekonomins grad av konkurrens på marknaden och olika aspekter vad gäller arbetsmarknaden. Om dessa indikatorer förbättrades skulle Sveriges BNP kunna öka med cirka 3 % under en tioårsperiod. Detta resultat bekräftar analysen i avsnitt 3.4 enligt vilken de största vinsterna skulle kunna nås genom att förbättra konkurrensen på marknaden, särskilt inom byggsektorn. Enligt diskussionen i avsnitt 3.3 skulle åtgärder relaterade till arbetsmarknadsintegration och utbildning också kunna få en inverkan på BNP. Exempelvis skulle en högre andel kvinnlig arbetskraft kunna ge fördelar redan på kort till medellång sikt.

Tabell: Strukturella indikatorer, mål och potentiella BNP- effekter[62]

[62] Prispåläggen på slutprodukter är skillnaden mellan försäljningspriset för en vara eller tjänst och dess kostnader. Ingångskostnaden avser kostnaden för att starta en näringsverksamhet med insatsvaror. Den implicita skattesatsen är ett sätt att föra över beskattning från arbete till indirekta skatter. Arbetslöshetsersättningen är den procentandel av lönen som arbetstagaren hade innan arbetslösheten och som betalas ut från arbetslöshetsförsäkringen. Se bilagan för en närmare förklaring av indikatorerna.

Reformområden		SE	Genomsnittet för de tre bästa	BNP % i förhållande till basvärdet	
				5 år	10 år
Konkurrens på marknaden	Prispåslag på slutprodukter(pris-kostnadsmarginal)	0,20	0,13	1,9	2,3
Marknadsreglering	Inträdeskostnader	0,60	0,13	0,0	0,0
Skattereform	Implicit skattesats på konsumtion	27,3	28,6	0,0	0,0
Kompetenshöjande reformer*	Andelen högutbildade	8,5	10,7	0,0	0,0
	Andelen lågutbildade	17,6	7,5	0,0	0,0
Arbetsmarknadsreformer	Andelen kvinnor utanför arbetsmarknaden (25-54 år):			0,2	0,2
	"- lågkvalificerade"	31,1	26,4		
	"- medelkvalificerade"	11,6	10,5		
	"- högkvalificerade"	7,2	4,3		
	Andelen lågutbildade män utanför arbetsmarknaden (25-54	12,2	7,7	0,0	0,1
	Andelen äldre utanför arbetsmarknaden(55-64 år):			-0,1	-0,1
	"- lågkvalificerade"	12,5	13,4		
	"- medelkvalificerade"	5,0	4,8		
	"- högkvalificerade"	2,7	3,3		
	Aktiv arbetsmarknadspolitik (% av BNP i förhållande till andelen arbetslösa)	19,3	37,4	0,1	0,1
	Arbetslöshetsersättning**	64,4	52,6	0,3	0,4
Totalt				2,5	3,1

* Effekten på lång sikt av att öka andelen högutbildade skulle bli 1,1% av BNP och en minskning av andelen lågutbildade 1,9 %
** EU-genomsnittet har använts som referensvärde.
Notera: I dessa simuleringar antas det att alla medlemsstaterna genomför reformer, vilka minskar deras strukturella brister med hälften. I tabellen visas varje reforms bidrag till totala BNP efter fem och tio år.
Om landet ligger över referensvärdet för en given indikator, simulerar kommissionen inte effekterna av reformåtgärderna på det området. Medlemsstaten i fråga kan dock fortfarande gynnas av åtgärder som vidtagits av andra medlemsstater.
Källa: Kommissionen

Källa: Kommissionens tjänster. Not: I dessa simuleringar antas det att alla medlemsstater vidtar reformer som minskar deras strukturella brister med hälften. I tabellen visas varje reforms bidrag till den totala BNP efter fem och tio år. Sverige är bland dem med bäst resultat för ett flertal indikatorer. I dessa fall simulerar kommissionen inte reformåtgärdernas inverkan. Även om Sverige kan gynnas av de åtgärder som vidtagits av andra medlemsstater kan detta få en negativ statistisk effekt, t.ex. i fallet med äldre som står utanför arbetskraften.[63] * Simuleringsmodellen används också för ett långsiktigt scenario på 50 år enligt vilken effekten för att öka andelen högkvalificerade skulle ge ett resultat på 1,1 % av BNP, och att minska andelen lågkvalificerade skulle ge ett resultat på 1,9 % av BNP. ** EU-genomsnittet används som referensvärde.

Vad gäller de **miljömässiga utmaningarna** belyses i den årliga tillväxtöversikten för 2014 minskningen av miljömässigt skadliga subventioner som ett huvudområde. I Sverige har en vägledning för att identifiera, utvärdera och gradvis avveckla miljömässigt skadliga subventioner utformats under 2013. Den ger vägledning men saknar fortfarande förslag med klara tidsfrister baserade på dessa utvärderingar. Insatserna fortsätter för att minska miljömässigt skadliga skattesänkningar och skatteundantag för fossila bränslen.

Sammanfattningsvis förefaller de strukturåtgärder som den svenska regeringen aviserat i relation till områdena energi, miljö och transporter generellt vara både lämpliga och trovärdiga.

3.5. Modernisering av den offentliga förvaltningen

På ett övergripande plan är Sveriges offentliga myndigheter effektiva och fungerar väl vad gäller förvaltningens och det rättsliga systemets ändamålsenlighet och utnyttjandet av digital teknik. Sverige placeras i den övre percentilen i Världsbankens internationella indikatorer. Skattemoralen är på det hela taget hög och skatteförvaltningen kostnadseffektiv.[64] Införandet av ny teknik för att modernisera den offentliga förvaltningen är långt framskriden, men offentlig e-upphandling skulle kunna utvecklas ytterligare och förfarandena skulle kunna

[63] För en närmare förklaring av reformscenarionas transmissionsmekanismer se: Europeiska kommissionen (2013), *The growth impact of structural reforms*, kapitel 2 i QREA nr. 4. December 2013. Bryssel; http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/qr_euro_area/2013/pdf/qrea4_section_2_en.pdf

[64] Europeiska kommissionen, GD Näringsliv, *Excellence in public administration for competitiveness in EU Member States*, 2012.

förenklas och förkortas för att optimera anbudsmöjligheterna för små och medelstora företag och utländska företag. Det svenska konkurrensverket har också nyligen identifierat risker kopplade till illojala konkurrensmetoder vid offentlig upphandling[65] och offentliga leverantörer som konkurrerar på ojämlika villkor med den privata sektorn. När det gäller offentlig upphandling rapporteras i det nationella reformprogrammet att regeringen har gett konkurrensverket i uppdrag att lämna stöd till myndigheter och företag som deltar i offentlig upphandling, oavsett om dessa företag är svenska eller baserade i andra EU-medlemsstater. Det finns dock utrymme för förbättringar när det gäller att minska den administrativa bördan (inklusive en återgång till principerna om enhetlig beskattning och skatteneutralitet) och förenkla förfarandena. Det nationella rättssystemets effektivitet förefaller hög, där målgenomströmningen (som mäter den genomsnittliga rättegångstiden) är betydligt kortare än genomsnittet i EU och med märkbart lägre eftersläpning av oavgjorda mål.[66] Sverige är en föregångare i att utnyttja digital teknik och har en ambitiös bredbandsplan och gör stora framsteg i bredbandsutbyggnaden också i landsbygdsområdena. Sverige fortsätter vara en nettobidragsgivare till EU-budgeten och utnyttjandegraden för EU-bidragen är nästan 70 % av anslagna medel, vilket är något under EU-genomsnittet. Tillsammans med Nederländerna och Danmark uppvisar inte Sverige stora regionala skillnader i BNP eller sysselsättning, men BNP per capita är fortfarande betydligt högre i huvudstadsregionen än i andra delar av landet.[67]

Under 2013 tog inte Sverige emot någon landsspecifik rekommendation om modernisering av den offentliga förvaltningen. Trots detta genomförde Sverige åtgärder för att ytterligare stärka förvaltningens reaktionsförmåga.

2014 års budgetproposition innehöll ett antal åtgärder för att förenkla de administrativa förfarandena för företagen. 52 miljarder SEK avsattes för att utveckla en enda kontaktpunkt där företagen bara en enda gång behöver lämna nödvändiga uppgifter. Regeringen föreslog också att kontrollorganets verksamhet ska göras permanent och att dess roll ska stärkas ytterligare i samband med konsekvensbedömningen av lagstiftningsförslag. Bolagsverket har också fått i uppgift av regeringen att utvärdera hur de bestämmelser som avser revision och utarbetandet av årsredovisningar skulle kunna förenklas för företagen. De mål som regeringen lade fram i 2013 års budgetproposition ska dock kvantifieras och omsättas i praktiken.

Sammanfattningsvis gynnas svenska medborgare och företag av en modern offentlig administration och regeringens mål på området ligger i linje med dem i 2014 års årliga tillväxtöversikt. Framstegen har dock varit lånsammare under senare år och det framgår inte klart om väsentliga förbättringar kommer att göras under 2014. Samtidigt som det inte finns några tvivel på de planerade åtgärdernas relevans är deras effektivitet inte desto mindre osäker, åtminstone på kort sikt.

4. SLUTSATSER

Den svenska ekonomin visar en stark internationell konkurrenskraft, sunda resultat i fråga om forskning, utveckling och innovation samt förtroendeingivande och transparenta institutioner. På andra områden är dock resultaten mindre goda. I motsats till många andra EU-medlemsstater har de svenska hushållens skuldsättning fortsatt att öka under den föregående tioårsperioden. Ökningen av hushållens skuldsättning, vilken främst är kopplad till hypotekslån, beror på kraftigt ökande bostadspriser och gynnsamma skatteincitament tillsammans med ovanligt låga räntenivåer. Den svenska bostadsmarknaden uppvisar också brister vad gäller utbudet, med en låg konkurrensnivå inom byggsektorn,

[65] Konkurresverket, *Osund konkurrens i offentlig upphandling* (rapport 2013:6).
[66] Europeiska kommissionen, G Ekonomi och finans, *Thematic fiche on civil justice performance*.
[67] Europeiska kommissionen, GD Ekonomi och finans, *Cohesion Policy Funds and the 2014 European Semester: a framework to identify possible synergies*.

ineffektiva planerings- och planprocesser och hög inflexibilitetsnivå i systemet med hyresreglering. Generellt och i motsats till andra medborgare i EU-medlemsstaterna anser inte de svenska hushållen amorteringar av hypotekslån vara ett förmånligt sparsätt. Den privata sektorns stora skuldsättning gör hushållens budgetar mycket känsliga för potentiella räntehöjningar, eftersom den karaktäriseras av upprätthållen kredittillväxt och amorteringstakten är mycket långsam. Merparten av hypotekslånen tas dessutom upp till rörlig ränta. Potentiella korrigeringar av bostadspriserna skulle också kunna dämpa konsumtionsmönstren och därigenom utmana den makroekonomiska utvecklingen även genom de risker som banksektorn skulle utsättas för. Sverige skulle, genom att fortsätta att försöka lösa den privata sektorns skuldsättning, kunna göra hushållens balansräkningar mindre känsliga och minska riskerna för att utlösa en konjunkturavmattning till följd av minskad konsumtion. Medan Sverige på ett övergripande plan har en väl fungerande arbetsmarknad, med ett högt arbetsmarknadsdeltagande, har inträdet på arbetsmarknaden visat sig vara svårt för vissa utsatta grupper, särskilt lågkvalificerade ungdomar och migranter från tredjeländer för vilka efterfrågan på arbetskraft är fortsatt svag trots de åtgärder som redan vidtagits. Misslyckandet med att säkra en väl fungerande arbetsmarknad för alla samhällssegment kan få långsiktiga effekter på dess funktion. Samtliga problem som nämnts ovan togs upp i 2013 års landsspecifika rekommendationer.

Analysen i detta arbetsdokument leder till slutsatsen att Sverige har gjort vissa framsteg i att uppfylla 2013 års landsspecifika rekommendationer. Sveriges offentliga finanser fortsätter att vara sunda, budgetunderskottet är relativt lågt och den offentliga skulden är jämförelsevis måttlig, trots att underskottet ökade under 2013 jämfört med tidigare år. Den privata sektorns skuldsättning är fortsatt hög och även om åtgärder har vidtagits för att lösa detta problem förefaller dessa vara otillräckliga. När det gäller bostadsmarknaden har vissa åtgärder vidtagits för att underlätta och förkorta den tid som krävs för att bygga nya bostäder i Sverige, men konkurrensen i sektorn är begränsad och det skulle behövas en betydande reform av systemet för hyresreglering. Bara begränsade framsteg har gjorts för att lösa detta problem. Slutligen har regeringen, när det gäller arbetsmarknaden, aktivt främjat en bättre integration av utsatta grupper och åtgärder har vidtagits för att underlätta övergången från skola till arbete. Nyliga åtgärder har också vidtagits vad gäller utbildningssystemet. Eftersom de flesta av åtgärderna inte träder i kraft förrän 2014 är det alltför tidigt att bedöma om de verkligen får märkbara effekter för målgrupperna.

I det nationella reformprogrammet bekräftas Sveriges åtagande att lösa bristerna på områdena den privata sektorns skuldsättning, bostadsmarknaden, arbetsmarknaden och utbildningssystemet och generellt åtgärda ovan nämnda områden på ett lämpligt och trovärdigt sätt. I Sveriges strategiska plan åtgärdas merparten av de problem som identifierats. I det nationella reformprogrammet ingår dock inga åtgärder för att åtgärda den beskattning som gynnar lånefinansiering och som påverkar bostadsmarknaden eller den inflexibilitet som finns kvar på hyresmarknaden. I konvergensprogrammet visas Sveriges åtagande att bibehålla en sund ställning i de offentliga finanserna i enlighet med målet på medellång sikt.

ÖVERSIKTSTABELL

Åtaganden för 2013	Sammanfattande bedömning[68]
Landsspecifika rekommendationer	
Landsspecifik rekommendation 1: Genomföra de åtgärder som är nödvändiga för att fortsätta att driva en tillväxtvänlig finanspolitik och bevara sunda offentliga finanser som garanterar att det medelfristiga målet kan iakttas under programperioden.	Sverige har gjort **betydande framsteg** i att uppfylla den landsspecifika rekommendationen. • Det fanns ett underskott i de offentliga finanserna på 1,1 % 2013. Med hänsyn till nedrevideringen av det medelfristiga målet i 2012 års konvergensprogram (från ett överskott på 1 % av BNP till ett underskott på 1 % av BNP) förväntas Sverige fortsätta att uppfylla sina åtaganden inom ramen för stabilitets- och tillväxtpakten samt uppfylla de landsspecifika rekommendationerna. • Det krävs en fortsatt övervakning av de offentliga finansernas hållbarhet, särskilt den långsiktiga hållbarheten kopplad till utgifterna för omsorgstjänster i ett samhälle med en åldrande befolkning.
Landsspecifik rekommendation 2: Fortsätta att ta itu med riskerna med den privata skuldsättningen genom att minska den skevhet i bostadsbeskattningen som gynnar skuldsättning genom att fasa ut avdragsrätten för ränteutgifter för bostadslån och/eller öka fastighetsskatterna. Vidta ytterligare åtgärder för att främja ansvarsfull utlåning genom åtgärder som stimulerar amortering av bostadslån. Ytterligare minska den skevhet i företagsbeskattningen som gynnar lånefinansiering.	Sverige har gjort **begränsade framsteg** i att uppfylla den landsspecifika rekommendationen 2. Sverige har **inte gjort några framsteg** vad gäller att uppfylla beskattningsdelen i den landsspecifika rekommendationen 2. • Sverige har varken aviserat eller antagit några åtgärder för att lösa skatteavdragen på räntebetalningar på hypotekslån eller för att minska den återkommande fastighetsskatten. Sverige har gjort **begränsade framsteg** i att uppfylla delen om en försiktig amortering på lån eller hypotekslån i den landsspecifika rekommendationen 2. • Sverige har vidtagit vissa åtgärder för att främja en försiktig utlåning genom att i maj 2013 införa ett riskviktsgolv på 15 % för hypoteksexponeringar och genom att avisera ytterligar en ökning på 25 %. Amorteringsbetalningarna är låga med mycket långa amorteringsperioder under en belåningsgrad på 75 % och inga större åtgärder

[68] Följande kategorier används för att bedöma framstegen vid genomförandet av 2013 års landsspecifika rekommendationer: Inga framsteg: Medlemsstaten har varken aviserat eller antagit några åtgärder för att åtgärda den landsspecifika rekommendationen. Denna kategori tillämpas också om en medlemsstat har beställt en studie för att utvärdera möjliga åtgärder. Begränsade framsteg: Medlemsstaten har aviserat vissa åtgärder för att åtgärda den landsspecifika rekommendationen, men dessa åtgärder förefaller otillräckliga och/eller deras antagande/genomförande är bristfälligt. Vissa framsteg: Medlemsstaten har aviserat eller antagit åtgärder för att åtgärda den landsspecifika rekommendationen. Dessa åtgärder är lovande men inte alla av dem har ännu genomförts och genomförandet garanteras inte i samtliga fall. Betydande framsteg: Medlemsstaten har antagit åtgärder, av vilka de flesta har genomförts. Dessa åtgärder har till stor del uppfyllt den landsspecifika rekommendationen. Helt uppfylld: Medlemsstaten har antagit och genomfört åtgärder som på lämpligt sätt uppfyller den landsspecifika rekommendationen.

	har vidtagits i detta hänseende. Sverige har gjort **vissa framsteg** i att uppfylla den skevhet i bolagsbeskattningen som tenderar att gynna lånefinansiering i den landsspecifika rekommendationen 2. • Sverige har utvidgat begränsningarna för ränteavdrag till att omfatta alla typer av koncerninterna lån från och med januari 2013 och också infört ett skatteavdrag för investerare som kan mildra skevheten i beskattningen. Det är dock för tidigt att fullt ut utvärdera effekterna av dessa åtgärder.
Landsspecifik rekommendation 3: Öka effektiviteten på bostadsmarknaden genom att reformera systemet med hyresreglering och stärka avtalsfriheten för enskilda hyresgäster och hyresvärdar. Främja ökad konkurrens i byggsektorn och se över processerna för fysisk planering, stadsplanering och tillstånd för att öka öppenheten, förkorta ledtiderna och minska hindren för marknadstillträde för byggföretag.	Sverige har gjort **begränsade framsteg** i att uppfylla den landsspecifika rekommendationen 3. Sverige har gjort **begränsade framsteg** i att uppfylla delen med systemet med hyresreglering i den landsspecifika rekommendationen 3. • Sverige har vidtagit vissa åtgärder för att åtgärda hyresmarknaden, men dessa åtgärder förefaller otillräckliga för att lösa de underliggande strukturella problemen kopplade till den höga inflexibiltetsnivån i systemet med hyresreglering. Sverige har gjort vissa framsteg i att uppfylla delen om byggsektorn i den landsspecifika rekommendationen 3. • Sverige har antagit åtgärder för att lösa bristerna i planerings- och planprocessen, samt kommunernas planeringsmonopol genom att kräva att dessa ska anta ett regionalt perspektiv när de fastställer bostadsbehoven. Dessa åtgärder är lovande men alla har ännu inte genomförts och det är viktigt att bedöma genomförandet i praktiken, eftersom inga påföljder planerats för kommuner som underlåter att följa dessa riktlinjer. Ett kraftfullt sätt att förkorta processen skulle kunna vara att ytterligare öppna upp kommunernas planeringsmonopol till andra aktörer och göra det möjligt för den privata sektorn att komma med förslag till planerings- och planprocessen.
Landsspecifik rekommendation 4: Satsa ytterligare på att förbättra integrationen på arbetsmarknaden för lågkvalificerade ungdomar och personer med invandrarbakgrund genom kraftfullare och mer målinriktade åtgärder för att stärka deras anställbarhet och efterfrågan på dessa gruppers arbetskraft. Stärka satsningarna på att underlätta övergången från skola till arbete, bland annat genom bredare användning av arbetsbaserat lärande, lärlingsplatser och andra avtalsformer som kombinerar arbete och utbildning. Komplettera ungdomsgarantin så att den bättre omfattar ungdomar som varken går någon utbildning eller	Sverige har gjort **vissa framsteg** i att uppfylla den landsspecifika rekommendationen 4. Sverige har gjort **vissa framsteg** i att uppfylla delen om arbetsmarknadsintegration och utbildning i den landsspecifika rekommendationen 4. • Åtgärder har antagits för att underlätta övergången från skola till arbete (lärlingsreform, som inbegriper en lärlingslön) och hjälpa ungdomar att få arbetserfarenhet (yrkesintroduktion). • Jobbgarantin har faktiskt stärkts genom införandet av tidiga åtgärder för de som bedöms ha störst behov, men garantin är svag

fortbildning. Genomföra och dra slutsatser av utvärderingen av effektiviteten av den sänkta mervärdesskattesatsen på restaurang- och cateringtjänster till stöd för skapandet av nya arbetstillfällen.	vad gäller att omfatta och nå ut till unga som inte är registrerade hos arbetsförmedlingen och som varken arbetar eller deltar i en utbildning. • Sverige arbetar också på att påskynda integrationen av migranter (principen om arbete först, validering). • Eftersom de flesta av reformerna trädde i kraft 2013 eller kommer att träda i kraft 2014 är det alltför tidigt att bedöma huruvida de verkligen får märkbara effekter för målgrupperna. Sverige har gjort **vissa framsteg** i uppfyllandet av delen om översyn av mervärdesskatten i den landsspecifika rekommendationen 4. • En första preliminär utvärdering av Konjunkturinstitutet tyder på att 4 000 jobb har skapats genom de minskade mervärdesskattesatserna. Åtgärdens kostnadseffektivitet behöver dock fortfarande utvärderas till fullo. En slutlig utvärdering väntas i januari 2016.
Europa 2020 (nationella mål och framsteg)	
Mål för politikområden	**Framsteg som nåtts**
Mål för sysselsättningsgraden som fastställts i det nationella reformprogrammet: långt över 80 %.	Sysselsättningsgrad 2011: 79,4 %, 2012: 79,4 %, 2013: 79,8 %. Det övergripande EU-målet har redan uppnåtts. Det uppnåddes också före krisen 2007–2008. Krisen 2008–2009 gjorde att det mer ambitiösa nationella målet inte uppfylldes. Sedan dess har framsteg börjat göras igen och det svenska arbetsmarknadsresultatet är solitt.
FoU-mål: 4 % av BNP senast 2020	Inhemska bruttoutgifter för FoU (i procent av BNP) 2010: 3,39 %, 2011: 3,39 %, 2012: 3,41 % Även om de offentliga utgifterna för FoU som procentandel av BNP hade en årlig tillväxt på 3,3 % 2007-2012, en beslutsam kontracyklisk insats, minskade den privata sektorns FoU-utgifter med 1,6 % per år under samma period. Mot denna bakgrund är det svenska FoU-målet för 2020 realistiskt och når rätt ambitionsnivå, under förutsättning att den nya strategin med utmaningsbaserad innovation lyckas med att sporra utvecklingen av snabbväxande innovativa företag. Mot bakgrund av den negativa trenden för den privata sektorns FoU-utgifter är detta mål svårt att uppnå och kommer att kräva ett fullständigt och snabbt genomförande av den nya nationella innovationsstrategin.
Utsläpp av växthusgaser: -17 % (jämfört med utsläppen 2005, utsläpp inom ramen för EU:s system för handel med utsläppsrätter omfattas	Förändringar av utsläpp av växthusgaser inom sektorer som inte omfattas av EU:s utsläppshandel mellan 2005 och 2012 -14 %.

inte av detta nationella mål).	Enligt de senaste nationella prognoserna och med hänsyn till befintliga åtgärder väntas målet nås: - 19 % 2020 jämfört med 2005 (med en marginal på 2 procentenheter).
Mål för förnybar energi: 49 % Andel förnybar energi i transportsektorn: 10 %	Enligt Eurostats preliminära uppgifter har Sverige redan nått sitt mål för 2020. Andelen förnybar energi i den slutliga energiförbrukningen brutto nådde 51 % (preliminärt) 2012 och uppgick till 46,8 % 2011. Motsvarande siffra (preliminär) i transportsektorn var 12,6 % (2011).
Energieffektivitetsmål: 20 % minskning i energiintensitet (jämfört med 2008) 2020: 43,4 Mtoe primärenergianvändning och 30,3 Mtoe slutlig energianvändning.	Sveriges metod för att utveckla energieffektivitetsmålet baseras på en analys av energiintensiteten under 2008 och fastställandet av ett mål för att minska energiintensiteten i Sveriges ekonomi med 20 % fram till 2020. Sverige anmälde de strategiska åtgärder man planerar att anta för genomförandet av artikel 7 i energieffektiviseringsdirektivet.
Mål beträffande skolavhopp: 10 %	Avhopp från skolutbildning och yrkesutbildning (procent av befolkningen i åldrarna 18-24 år med som mest högstadium och som inte deltar i vidareutbildning eller yrkesutbildning): 2010: 6,5 %, 2011: 6,6 %, 2012: 7,5 %, 2013: 6,9 % (preliminära uppgifter) Målet har uppnåtts.
Mål för högskoleutbildning: 40-45 %	Andelen personer med eftergymnasial utbildning (i % av befolkningen mellan 30-34 år som har avslutad högre utbildning): 2010: 45,3 %, 2011: 46,8 %, 2012: 47,9 %, 2013: 48,2 % (preliminära uppgifter) Målet har uppnåtts.
Mål för minskad risk för fattigdom eller social utestängning: Att minska antalet personer i åldrarna 20-64 år som står utanför arbetsmarknaden (förutom heltidsstuderande) som långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna till klart under 14 %.	Människor som löper risk att hamna i fattigdom eller social utestängning 2011: 13,4 %, 2012: 13,1 %, 2013:12,7 % Enligt 2014 års nationella reformprogram uppskattas den andel av befolkningen som definieras i målet uppgå till omkring 12,7 % av åldersgruppen 2013, vilket skulle innebära att målet har uppnåtts.

BILAGA

Standardtabeller

Tabell I. Makroekonomiska indikatorer

	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nyckelfaktorer								
BNP-tillväxt	3,5	2,7	1,7	2,9	0,9	1,5	2,8	3,0
Prtoduktionsgap [1]	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	-1,4	-2,0	-1,4	-0,7
HIKP (årlig förändring i %)	1,1	1,8	2,1	1,4	0,9	0,4	0,5	1,5
Inhemsk efterfrågan (årlig förändring i %) [2]	3,0	1,8	2,1	3,2	0,3	1,5	3,1	3,1
Arbetslöshet (i % av arbetskraften) [3]	8,0	6,7	7,3	7,8	8,0	8,0	7,6	7,2
Fasta bruttoinvesteringar (i % av BNP)	16,8	17,4	18,9	18,7	19,0	18,3	18,8	19,3
Nationellt bruttosparande (i % av BNP)	21,8	23,7	26,7	26,1	25,3	25,0	25,1	25,5
Offentliga finanser (i % av BNP)								
Nettosparande (+/-)	**0,1**	**0,4**	**1,5**	**0,2**	**-0,6**	**-1,1**	**-1,8**	**-0,8**
Bruttoskuld	**66,5**	**51,9**	**41,2**	**38,6**	**38,3**	**40,6**	**41,6**	**40,4**
Finansiella nettotillgångar	**-18,2**	**1,4**	**20,4**	**20,7**	**23,7**	**n.a**	**n.a**	**n.a**
Summa inkomster	59,2	55,0	53,9	51,5	51,2	51,5	50,5	50,5
Summa utgifter	59,1	54,6	52,4	51,3	51,8	52,6	52,2	51,3
varav: ränta	4,5	2,2	1,4	1,0	0,7	0,6	0,7	0,6
Företag (i % av BNP)								
Nettoutlåning (+) eller nettoupplåning (-)	**2,9**	**3,8**	**3,5**	**1,9**	**1,5**	**2,1**	**2,1**	**1,7**
Finansiella nettotillgångar; ickefinansiella företag	**-122,1**	**-125,0**	**-172,9**	**-167,3**	**-180,2**	**n.a**	**n.a**	**n.a**
Finansiella nettotillgångar; finansiella företag	**13,2**	**-11,8**	**-2,5**	**-4,1**	**0,7**	**n.a**	**n.a**	**n.a**
Bruttoinvesteringar	12,4	11,9	12,4	13,4	12,5	12,2	12,7	13,2
Rörelseresultat brutto	22,3	20,7	21,7	21,7	20,8	20,6	20,6	20,8
Hushåll och HIO (i % av BNP)								
Nettoutlåning (+) eller nettoupplåning (-)	**0,8**	**1,7**	**2,6**	**4,0**	**5,4**	**5,5**	**5,5**	**5,2**
Finansiella nettotillgångar	**93,9**	**111,5**	**141,7**	**138,7**	**147,3**	**n.a**	**n.a**	**n.a**
Bruttolöner	40,3	40,5	40,4	40,8	41,6	41,7	41,7	41,5
Nettoinkomst av kapital	3,3	2,2	3,3	3,5	3,9	4,0	3,8	3,6
Transfereringar	24,8	23,7	22,0	20,8	21,4	21,9	21,8	21,6
Bruttosparande	2,8	4,5	5,9	7,2	8,4	8,4	8,6	8,3
Omvärlden (i % av BNP)								
Nettoutlåning (+) eller nettoupplåning (-)	**4,0**	**6,2**	**7,6**	**6,1**	**6,3**	**6,4**	**5,7**	**5,9**
Finansiella nettotillgångar	**34,0**	**24,7**	**14,6**	**13,9**	**10,3**	**n.a**	**n.a**	**n.a**
Nettoexport av varor och tjänster	6,7	7,3	7,0	5,6	5,8	5,6	5,3	5,3
Primära nettoinkomser från resten av världen	-1,5	0,2	2,2	2,2	2,5	2,8	2,4	2,3
Kapitalöverföringar netto	-0,5	0,0	-0,2	-0,1	-0,1	-0,2	-0,4	-0,1
Handelssektorn	42,6	41,8	40,7	40,1	39,1	38,0	n.a	n.a
Ickehandelssektorn	45,0	45,8	46,8	47,5	48,7	49,8	n.a	n.a
varav: Bygg- och anläggningssektorn	3,8	4,1	4,5	4,5	4,6	4,7	n.a	n.a
Real effektiv växelkurs (index, år 2000=100)	106,7	100,6	97,1	99,9	101,7	104,3	102,3	101,5
Bytesrelation (terms of trade) för varor och tjänster (index, år 2000=100)	109,5	102,5	100,6	100,1	99,6	99,7	99,8	100,0
Exportresultat (index, år 2000=100)	97,4	98,9	99,4	100,4	100,2	98,4	98,8	99,3

Anmärkningar:

[1] Produktionsgapet är skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP vid 2005 års marknadspriser.

[2] Indikatorn på inhemsk efterfrågan avser även lager.

[3] Som arbetslösa räknas alla som saknade anställning, aktivt sökte arbete och kunde börja arbeta omedelbart eller inom två veckor. Arbetskraften är det totala antalet personer som är anställda eller saknar anställning. Arbetslöshetsnivån omfattar åldersgruppen 15-74.

Källa:

Kommissionens vårprognos 2014 (KOM); konvergensprogrammet (KP).

Tabell II. Jämförelse mellan makroekonomisk utveckling och makroekonomiska prognoser

	2013		2014		2015		2016	2017
	KOM	KP	KOM	KP	KOM	KP	KP	KP
Real BNP (förändring i %)	1,5	1,5	2,8	2,7	3,0	3,3	3,5	2,5
Privat konsumtion (förändring i %)	2,0	2,0	2,9	2,6	2,8	3,7	3,4	2,8
Fasta bruttoinvesteringar brutto (förändring i %)	-1,3	-1,3	5,5	4,7	6,5	7,4	6,5	4,5
Export av varor och tjänster (förändring i %)	-0,9	-0,9	3,7	3,5	5,4	5,5	6,5	5,7
Import av varor och tjänster (förändring i %)	-1,2	-1,2	4,7	3,4	5,9	6,3	6,7	6,0
Bidrag till real BNP-tillväxt:								
- Inhemsk efterfrågan på slutprodukter	1,2	1,2	2,8	2,4	2,9	3,4	3,2	2,3
- Lagerförändring	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0
- Nettoexport	0,1	0,1	-0,2	0,2	0,1	0,0	0,3	0,2
Produktionsgap[1]	-2,0	-2,1	-1,4	-1,7	-0,7	-0,9	0,0	0,0
Sysselsättning (förändring i %)	1,0	1,0	1,2	1,2	1,1	1,2	1,2	1,0
Arbetslöshetsnivå (i %)	8,0	8,0	7,6	7,7	7,2	7,3	6,7	6,3
Arbetsproduktivitet (förändring i %)	0,5	0,5	1,6	1,6	1,9	2,1	2,3	1,5
HIKP-inflation (i %)	0,4	0,4	0,5	0,6	1,5	1,3	1,5	1,6
BNP-deflator (förändring i %)	0,8	0,8	1,2	1,3	1,8	1,7	1,6	1,9
Anställdas ersättn. (per capita, förändring i %)	1,2	1,3	2,7	2,9	3,0	3,0	3,4	3,5
Nettoutlåning/upplåning mot omvärlden (i % av BNP)	6,4	3,8	5,7	6,0	5,9	5,8	5,8	5,6

Anmärkning:

[1] I procent av potentiell BNP där potentiell BNP-tillväxt har omräknats av kommissionen på grundval av programmets scenario med tillämpning av den allmänt vedertagna metoden.

Källa:
Kommissionens vårprognos 2014 (KOM); konvergensprogrammet (KP).

Tabell III. Budgetanpassningens sammansättning

(i % av BNP)	2013	2014		2015		2016	2017	Förändring: 2013-2017
	KOM	KOM	KP	KOM[1]	KP	KP	KP	KP
Inkomster	**51,5**	**50,5**	**50,2**	**50,5**	**50,3**	**50,1**	**50,2**	**-1,3**
varav:								
- Skatter på produktion och import	18,8	19,0	18,3	19,0	18,4	18,6	18,8	0,0
- Skatter på inkomst, förmögenhet, etc.	18,5	18,2	18,6	18,1	18,5	18,4	18,3	-0,2
- Sociala avgifter	7,5	7,4	7,4	7,4	7,3	7,3	7,3	-0,2
- Övriga (resterande)	6,8	5,9	5,9	6,0	6,1	5,8	5,8	-1,0
Utgifter	**52,6**	**52,2**	**51,6**	**51,3**	**50,4**	**49,8**	**49,4**	**-3,2**
varav:								
- Primära utgifter	52,0	51,5	50,9	50,7	49,6	49,0	48,6	-3,4
varav:								
Anställdas löner	14,4	14,4	14,4	14,2	14,1	13,8	13,7	-0,7
Insatsförbrukning	9,2	8,9	9,0	8,6	8,7	8,5	8,3	-0,9
Sociala transfereringar	18,6	18,6	18,1	18,3	17,8	17,7	17,8	-0,8
Bidrag	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	-0,1
Fasta bruttoinvesteringar	3,3	3,4	3,3	3,3	3,2	3,2	3,3	0,0
Övriga (resterande)	4,9	4,9	4,5	4,8	4,3	4,2	4,1	-0,8
- Räntekostnader	0,6	0,7	0,7	0,6	0,8	0,8	0,8	0,2
Saldot i de offentliga finanserna	**-1,1**	**-1,8**	**-1,4**	**-0,8**	**-0,2**	**0,3**	**0,7**	**1,8**
Primärt saldo	**-0,5**	**-1,1**	**-0,6**	**-0,2**	**0,6**	**1,1**	**1,6**	**2,1**
Engångs- och tillfälliga åtgärder	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Offentligt saldo exkl. engångsåtgärder	**-1,1**	**-1,8**	**-1,4**	**-0,8**	**-0,2**	**0,3**	**0,7**	**1,8**
Produktionsgap[2]	-2,0	-1,4	-1,7	-0,7	-0,9	0,0	0,0	2,0
Konjunkturrensat saldo[2]	0,1	-0,9	-0,4	-0,4	0,3	0,3	0,7	0,7
Strukturellt saldo[3]	**0,1**	**-0,9**	**-0,4**	**-0,4**	**0,3**	**0,3**	**0,7**	**0,6**
Förändring av strukturellt saldo	*-0,2*	*-1,0*	*-0,5*	*0,6*	*0,8*	*-0,1*	*0,4*	-
De senaste två årens genomsnittliga förändring i strukturellt saldo	*-0,2*	*-0,6*	*-0,3*	*-0,2*	*0,1*	*0,4*	*0,2*	-
Strukturellt primärsaldo[3]	0,7	-0,3	0,3	0,3	1,1	1,1	1,5	0,8
Förändring i strukturellt primärsaldo		*-0,9*	*-0,4*	*0,5*	*0,9*	*-0,1*	*0,4*	-
Riktmärke för utgifter								
Tillämplig referenskvot[4]	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	-
Avvikelse[5] (i % av BNP)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	-
De senaste två årens genomsnittliga avvikelse (i % av BNP)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	-

Anmärkningar:

[1] Vid oförändrad politik.

[2] Programmets produktionsgap (i % av potentiellt BNP) och konjunkturrensade saldo har räknats om av kommissionen, på grundval av programmets scenario med tillämpning av den allmänt vedertagna metoden.

[3] Strukturellt (primärt) saldo = konjunkturrensat (primärt) saldo exklusive engångsåtgärder och andra tillfälliga åtgärder.

[4] Referens medelfristig potentiell BNP-tillväxt. (Standard) referenskvoten är tillämplig från år t+1, om landet har uppnått sitt medelfristiga mål år t. En lägre kvot är tillämplig så länge landets anpassning till sitt medelfristiga mål fortsätter, inklusive år t. De referenskvoter som gäller för 2014 och framåt har uppdaterats under 2013.

[5] Avvikelse från den tillämpliga referenskvoten för ökningstakten för de offentliga utgifterna frånräknat diskretionära inkomståtgärder och i lag föreskrivna inkomstökningar. De aggregerade utgifter som används för utgiftsriktmärket erhålls genom tillämpning av den allmänt vedertagna metoden. Ett negativt tecken betyder att utgiftstillväxten överstiger den tillämpliga referenskvoten.

Källa:

Stabilitetsprogrammet (SP), kommissionens vårprognos 2014 (KOM), kommissionens beräkningar.

Tabell IV. Skuldutvecklingen

(i % av BNP)	Medel 2008-2012	2013	2014		2015		2016	2017
			KOM	KP	KOM	KP	KP	KP
Bruttoskuldskvot[1]	**39,6**	**40,6**	**41,6**	**41,3**	**40,4**	**39,7**	**37,3**	**34,8**
Förändring av skuldkvot	-0,4	2,3	1,0	0,7	-1,2	-1,6	-2,4	-2,5
Bidrag[2] *:*								
1. Primärt saldo	**-1,3**	**0,5**	**1,1**	**0,6**	**0,2**	**-0,6**	**-1,1**	**-1,6**
2. "Snöbollseffekt"	**0,0**	**-0,3**	**-0,9**	**-0,8**	**-1,3**	**-1,1**	**-1,1**	**-0,7**
varav:								
Räntekostnader	1,0	0,6	0,7	0,8	0,6	0,8	0,8	0,9
Tillväxtseffekter	-0,4	-0,6	-1,1	-1,1	-1,2	-1,3	-1,3	-0,9
Inflationseffekter	-0,7	-0,3	-0,5	-0,5	-0,7	-0,6	-0,6	-0,7
3. Stock-/flödesjustering	**0,9**	**2,0**	**0,8**	**0,9**	**0,0**	**0,2**	**-0,2**	**-0,2**
varav:								
Diff.kontant.-/periodiseringsposter								
Ack. finansiella tillgångar								
Privatisering								
Värde- och andra effekter								

	2013	2014		2015		2016	2017
		KOM	KP	KOM	KP	KP	KP
Avstånd skuldriktmärke[3,4]	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Strukturell justering[5]	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Ska jämföras med:							
Nödvändig korrigering6	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Anmärkningar:

[1]Periodens slut.

[2]Snöbollseffekten beskriver hur räntebetalningarna påverkar den ackumulerade skulden samt den reala BNP-tillväxtens och inflationens effekter på skuldkvoten (genom denominatorn). I stock/flödesjusteringen inbegrips skillnader mellan kontant- och periodiseringsposter, ökning av finansiella tillgångar och andra effekter.

[3]Ej relevant för medlemsstater som var föremål för ett förfarande vid alltför stora underskott i november 2011 och under en treårsperiod efter korrigeringen av det alltför stora underskottet.

[4]Visar skillnaden mellan skuldkvoten och skuldriktmärket. Om den är positiv är inte den beräknade bruttoskuldkvoten förenlig med skuldminskningsriktmärket.

[5]Endast tillämplig under en övergångsperiod på tre år från korrigeringen av det alltför stora underskott som förelåg i november 2011.

[6]Definierar den återstående årliga strukturella anpassningen under den övergångsperiod som säkerställer att - förutsatt att den följs – medlemsstaten kommer att uppfylla skuldminskningsriktmärket vid övergångsperioden, med antagande av att kommissionens (stbilitetsprogrammet/konvergensprogrammet) budgetberäkningar för tidigare år

Källa :

Konvergensprogrammer (KP), kommissionens vårprognos 2014 (KOM), kommissionens beräkningar.

Tabell V. Hållbarhetsindikatorer

	Sverige			Europeiska unionen		
	Scenario 2013	**Scenario oförändrad politik**	**Scenario konvergensprogram**	**Scenario 2013**	**Scenario oförändrad politik**	**Scenario konvergensprogram**
S2*	3,0	3,4	2,2	2,4	2,4	0,7
varav:						
Offentliga finansernas utgångsläge	0,3	0,8	-0,5	0,5	0,4	-1,3
Långsiktig kostnad för åldrande (CoA)	2,7	2,6	2,7	1,9	2,0	2,0
varav:						
Pensioner	0,0	0,0	0,1	0,7	0,8	0,9
Hälso- och sjukvård	0,5	0,5	0,5	0,9	0,9	0,8
Långtidssjukvård	2,0	2,0	2,0	0,6	0,6	0,6
Övriga	0,2	0,2	0,2	-0,4	-0,4	-0,3
S1**	-1,9	-1,6	-3,0	1,5	1,7	-0,2
varav:						
Offentliga finansernas utgångsläge	-1,3	-0,8	-1,7	-0,2	-0,4	-2,0
Skuldkrav (DR)	-1,2	-1,3	-1,9	1,5	1,8	1,5
Långsiktig kostnad för åldrande (CoA)	0,6	0,6	0,6	0,2	0,3	0,3
S0 (risk för finanspolitisk stress)***	0,19	:		:		
Skuld, i % av BNP (2013)	40,6			88,9		
Åldersrelaterade utgifter, i % av BNP (2013)	27,6			25,8		

Källa: *Kommissionen; 2014 convergence programme.*
Note : Scenariot för 2013 beskriver hållbarhetsgapet med utgångspunkt i antagandet om att de offentliga finanserna fram till 2013 utvecklas i linje med kommissionens vårprognos 2014. Scenariot "med oförändrad politik" beskriver hållbarhetsgapet med utgångspunkt i antagandet att de offentliga finanserna fram till 2015 utvecklas i linje med kommissionens vårprognos 2014. Stabilitetsprogrammets scenario beskriver hållbarhetsgapet med utgångspunkt i antagandet att programmets budgetplaner till fullo genomförs. Åldersrelaterade utgifter i enlighet med vad som angavs i 2012 års rapport om den åldrande befolkningen.

* Indikatorn för det långsiktiga hållbarhetsgapet (S2) visar den omedelbara och permanenta anpassning som krävs för att tillgodose en tillfällig budgetåtstramning, inklusive kostnaderna för en åldrande befolkning. S2-indikatorn består av två komponenter: i) utgångsläget för de offentliga finanserna, som visar skillnaden i förhållande till det skuldstabiliserande primärsaldot och ii) den ytterligare anpassning som krävs på grund av kostnader relaterade till den åldrande befolkningen. ii) Det huvudantagande som används vid härledningen av S2 är att ökningen av skuldkvoten utan bortre tidsgräns begränsas av räntespreaden (dvs. skillnaden mellan den nominella räntesatsen och den reella tillväxttakten), vilket dock inte nödvändigtvis innebär att skuldkvoten kommer att hamna under EU-fördragets tröskelvärde på 60 %. Följande trösklar användes för S2-indikatorn: i) om värdet på S2 ligger under 2 anses landet vara utsatt för låg risk, ii) är det mellan 2 och 6, klassificeras risken som medelhög,och, iii) om den ligger över 6, klassificeras risken som hög.

** Indikatorn för det medellångsiktiga hållbarhetsgapet (S1) visar den direkta anpassning som krävs i form av en stadig förbättring av det strukturella primärsaldot fram till 2020, och därefter under ett årtionde, för att till 2030 återföra skuldkvoten till 60 % av BNP. Häri ingår finansiering av eventuella ytterligare utgifter fram till måldatumet som föranleds av den åldrande befolkningen. Följande trösklar har använts för att bedöma hur omfattande problemet med hållbarheten är: i) om S1-värdet är mindre än noll klassificeras risken som låg, ii) om det krävs en strukturell anpassning i primärsaldot på upp till 0,5 procentenheter av BNP per år fram till 2020 efter det senaste år som omfattats av vårprognosen 2014 (2015) (dvs. en ackumulerad justering på 2,5 procentenheter), klassificeras risken som medelhög, och iii) om S1-värdet är högre än 2,5 (dvs. en strukturell anpassning på mer än 0,5 procentenheter av BNP per år är nödvändig) klassificeras risken som hög.

*** S0-indikatorn avspeglar hittills insamlade belägg för den roll som finanspolitiska och finansiella konkurrenskraftsvariabler spelar vid tillkomsten av potentiella finanspolitiska risker. S0-indikatorns metod skiljer sig grundläggande från den för S1- och S2-indikatorerna.Till skillnad från S1 and S2 utgör S0 inte en kvantifiering av den ansträngning som krävs för att anpassa finanspolitiken, utan en sammansatt indikator som beräknar hur stor risken är för finanspolitiska påfrestningar på kort sikt. Den kritiska tröskeln för S0-indikatorn är 0,43.

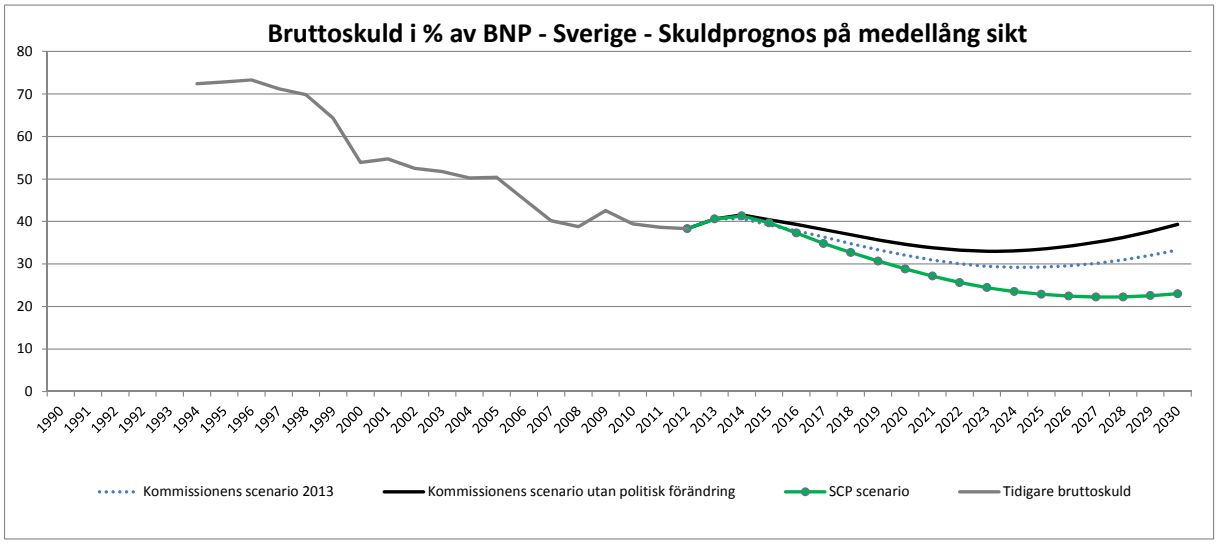

Tabell VI. Skattteindikatorer

Sverige						
	2002	**2006**	**2008**	**2010**	**2011**	**2012**
Totala skatteintäkter (inkl. faktiska obligatoriska sociala avgifter, i % av BNP)	47,5	48,3	46,4	45,4	44,4	44,2
Uppdelning enligt ekonomisk funktion (i % av BNP)[1]						
Konsumtion	12,7	12,5	12,7	13,2	12,8	12,6
varav:						
- mervärdesskatt	8,8	8,9	9,3	9,7	9,5	9,3
- punktskatt på tobak och alkohol	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
- energi	2,4	2,3	2,2	2,2	2,0	2,0
- övriga (resterande)	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Arbetskraft	25,7	24,1	24,0	22,3	22,4	22,7
Arbetslösa	4,0	4,3	3,7	3,4	3,1	3,2
Kapital- och företagsinkomster	3,4	5,8	4,7	5,1	4,7	4,4
Kapital-/förmögenhetsstock	1,7	1,7	1,3	1,4	1,3	1,4
p.m. Miljöskatter[2]	2,9	2,7	2,7	2,7	2,5	2,5
Mervärdesskatteeffektivitet[3]						
Faktiska momsinkomster i % av teoretiska inkomster vid normalskattesats	52,7	55,7	58,3	59,1	58,4	56,2

Anmärkning:

1. Skatteinkomster delas in enligt ekonomisk funktion , dvs. enligt om skatter höjs på konsumtion, arbetskraft eller kapital. För en detaljerad förklaring, se Europeiska kommissionen (2014), *Taxation trends in the European Union* .

2. Denna kategori omfattar skatter på energi, transport och föroreningar och resurser som ingår i konsumtions- och kapitalskatter.

3. Mervärdesskatteeffektiviteten mäts via kvoten för momsintäkter. Kvoten definieras som kvoten mellan den faktiska insamlade momsintäkten och de intäkter som teoretiskt sett skulle tas upp om standardmoms tillämpades på alla utgifter för slutlig (inhemsk) konsumtion. En låg kvot kan tyda på minskad skattebas på grund av stora avdrag eller tillämpning av reducerade skattesatser på en stor mängd varor och tjänster (politisk klyfta) eller för att all skatt inte uppburits på grund av t.ex. bedrägeri (uppbördsklyfta). Det bör noteras att storleken på handeln över gränserna i förhållande till inhemsk konsumtion också påverkar kvotens värde, särskilt för mindre ekonomier. Se Europeiska kommissionen (2012), *Tax Reforms in EU Member States* och OECD (2012), *Consumption tax trends* .

Källa: Kommissionens beräkningar

Tabell VII. Finansmarknadsindikatorer

	2009	2010	2011	2012	2013
Banksektorns totala tillgångar (i % av BNP)	320,1	305,2	295,9	297,5	289,1
Fem största bankernas andel av tillgångarna (i %)	60,7	57,8	57,8	57,4	-
Utländsk ägoandel av banksektorns tillgångar (i %)	7,1	8,6	8,4	8,6	-
Indikatorer på sunda finanser:					
- nödlidande lån (i % av lånetotalen)[1), 2)]	0,8	0,8	0,7	0,7	0,6
- kapitaltäckningsgrad (i %) [1), 2)]	12,7	12,0	11,5	11,7	11,9
- lönsamhet - avkastning på eget kapital (i %) [1), 2)]	8,0	14,1	14,9	15,3	12,5
Privat kredittillväxt (årsförändring i %)	3,3	7,3	5,5	3,6	3,0
Bostadslån (årsförändring i %)	10,4	8,7	5,6	4,7	5,4
Kvot mellan utlåning och inlåning	221,9	217,4	215,3	207,8	201,9
CB likviditet i % av skulderna	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Exponering mot länder som mottar/återbetalar offentligt finansiellt stöd (i % av BNP)[3)]	7,8	5,4	4,2	3,9	3,6
Skulder till privata sektorn (i % av BNP)	225,3	212,0	210,6	209,9	209,5
Utlandsskuld brutto (i % av BNP)					
- Offentlig	16,4	17,3	18,2	18,6	19,4
- Privat	83,2	73,5	67,0	63,3	57,9
Långsiktig räntespread mot Bund (räntepunkter)*	2,8	15,0	-0,3	9,7	55,1
Kreditswapspreadar för statspapper (på 5 år)*	70,2	31,2	35,7	36,2	14,3

Anmärkningar:

[1)] Senaste uppgift 2013, treje kvartalet.

[2)] Fyra stora bankkoncerner.

[3)] De berörda länderna är CY, EL, ES, LV, HU, IE, PT och RO.

* Mått i räntepunkter.

Källa :

Internationella regleringsbanken (Bis)och Eurostat (exponering mot makrofinansiellt sårbara länder), IMF (indikatorer på sunda finanser), kommissionen (långsiktiga räntesatser), Världsbanken (utlandsskuld brutto) och ECB (alla övriga indikatorer).

Tabell VIII. Arbetsmarknadsindikatorer och sociala indikatorer

Arbetsmarknadsindikatorer	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Sysselsättningsgrad (i % av befolkningen i åldersgruppen 20-64)	80,4	78,3	78,1	79,4	79,4	79,8
Sysselsättningsökning (förändring i % mot föregående år)	0,9	-2,4	1,0	2,1	0,7	1,0
Kvinnors sysselsättningsgrad (i % av kvinnliga befolkningen i åldersgruppen 20-64)	77,2	75,7	75,0	76,5	76,8	77,2
Mäns sysselsättningsgrad (i % av manliga befolkningen i åldersgruppen 20-64)	83,5	80,9	81,1	82,1	81,9	82,2
Äldres sysselsättningsgrad (i % av befolkningen i åldersgruppen 55-64)	70,1	70,0	70,4	72,0	73,0	73,6
Deltidssysselsättning (i % av total sysselsättning, 15 år och mer)	26,6	27,0	27,0	26,5	26,5	26,2
Deltidssysselsättning, kvinnor (i % av den totala sysselsättningen för kvinnor, 15 år och mer)	41,4	41,2	41,0	40,1	39,6	38,8
Deltidssysselsättning, män (i % avden totala sysselsättningen för män, 15 år och mer)	13,3	14,2	14,5	14,2	14,6	14,9
Visstidsanställning (i % av anställda med visstidskontrakt, 15 år och mer)	16,1	15,3	16,4	17,0	16,4	16,9
Övergång från tillfällig till fast anställning	45,9	34,5	43,9	41,6	:	:
Arbetslöshet [1] (i % av arbetskraften, i åldersgruppen 15-74)	6,2	8,3	8,6	7,8	8,0	8,0
Långtidsarbetslöshet[2] (i % av arbetskraften)	0,8	1,1	1,6	1,5	1,5	1,5
Ungdomsarbetslöshet (i % av arbetskraften i åldersgruppen 15-24)	20,2	25,0	24,8	22,8	23,7	23,4
Ungdomar i gruppen NEET (i % av befolkningen i åldersgruppen 15-24)	7,8	9,6	7,7	7,5	7,8	7,5
Avhopp från utbildningar (personer med högst högstadium och ej vidareutbildning i % av åldersgruppen 18-24)	7,9	7,0	6,5	6,6	7,5	7,1
Eftergymnasial utbildning (personer med avslutad eftergymnasial utbildning i % av åldersgruppen 30-34)	42,0	43,9	45,3	46,8	47,9	48,3
Formell barnomsorg (från 1 till 29 timmar; i % av befolkningen under 3 år)	18,0	26,0	18,0	19,0	17,0	:
Formell barnomsorg (30 timmar eller mer; i % av befolkningen under 3 år)	31,0	37,0	33,0	32,0	35,0	:
Arbetsproduktivitet per anställd (årlig förändring i %)	-1,5	-2,7	5,5	0,8	0,2	0,5
Arbetstimmar per anställd (årlig förändring i %)	0,3	-0,5	1,6	-0,2	-0,9	-0,6
Arbetsproduktivitet per arbetstimma (årlig förändring i %; fasta priser)	-1,8	-2,2	3,9	0,9	1,1	1,2
Ersättning per anställd (årlig förändring i %; fasta priser)	-1,6	-0,4	2,3	-0,4	2,0	0,3
Nominella enhetsarbetskostnaders tillväxt (årlig förändring i %)	3,1	4,4	-2,3	0,1	2,9	0,7
Reala enhetsarbetskostnaders tillväxt (årlig förändring i %)	-0,1	2,3	-3,1	-1,2	1,9	-0,2

Anmärkningar:

[1] Arbetslösa är personer som saknar anställning, aktivt söker arbete och som är beredda att börja arbeta omedelbart eller inom två veckor.

[2] Andel av arbetskraften som varit arbetslös i minst 12 månader.

Källa:
Kommissionen (Arbetskraftsundersökningen Europeiska nationalräkenskaperna)

utgifter för sociala trygghetsförmåner (i % BNP)	2007	2008	2009	2010	2011
Sjukdom/Hälsovård	7,5	7,5	7,9	7,4	7,5
Invaliditet	4,4	4,4	4,6	4,1	3,8
Äldreomsorg och efterlevnad	11,6	12,0	13,2	12,7	12,4
Familje-/Barnomsorg	2,9	3,0	3,2	3,1	3,1
Arbetlöshetsersättning	1,1	0,9	1,3	1,4	1,2
Bostadsbidrag och socialbidrag efter egenavgifter	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4
Totalt	28,6	28,9	31,4	29,8	29,0
varav behovsprövade förmånder	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8
Indikatorer på social inkludering	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
Risk att hamna i fattigdom eller drabbas av social utslagning[1] (i % av totalbefolkningen)	14,9	15,9	15,0	16,1	15,6
Barns risk att hamna i fattigdom eller drabbas av social utslagning (i % av personer i åldern 0-17 år)	14,6	15,1	14,5	15,9	15,4
Äldres risk att hamna i fattigdom eller drabbas av social utslagning (i % av personer i åldern 65+)	15,5	18,0	15,9	18,6	17,9
Fattigdomsrisk[2] (i % av totalbefolkningen)	12,2	13,3	12,9	14,0	14,1
Svår materiell nöd[3] (i % av totalbefolkningen)	1,4	1,6	1,3	1,2	1,3
Andelen personer som lever i hushåll med få förvärvsarbetande[4] (i % av personer i åldern 0-59 år)	5,5	6,4	6,0	6,9	5,7
Fattigdomsrisk bland förvärvsarbetande (i % av de förvärvsarbetande)	6,8	6,9	6,5	6,8	6,7
Effekten av sociala transfereringar (exklusive pensioner) när det gäller att minska fattigdom	57,2	50,0	51,7	49,8	48,5
Fattigdomströsklar, uttryckt i nationell valuta och i fasta priser[5]	112 302	116 661	117 236	117 980	121 035
Disponibel bruttoinkomst (hushåll)	1 595 302	1 661 482	1 713 289	1 796 919	1 879 388
Relativt medianfattigdomsriskgap (60 % av den utjämnade medianinkomsten, ålder: totalt)	18,0	20,3	19,7	18,5	18,9

Anmärkningar:

[1] Människor som riskerar att hamna i fattigdom eller drabbas av social utslagning (AROPE): individer som löper risk för fattigdom (AROP) och/eller lider av svår materiell nöd (SMD) och/eller lever i hushåll med ingen eller mycket låg förvärvsfrekvens (LWI).

[2] Fattigdomsrisk (AROP): andel av personer med en utjämnad disponibel inkomst under 60 % av den nationella utjämnade medianinkomsten.

[3] Andel av personer som gör minst 4 av 9 försakelser: personer som inte har råd att i) betala sin hyra eller gas-, vatten- och eläkningar, ii) värma upp sitt hus tillräckligt, iii) drabbas av oväntade utgifter, iv) äta fisk, kött eller en proteinmotsvarighet varannan dag , v) ta en veckas semester borta från hemmet per år, vi) ha bil, vii) ha tvättmaskin, viii) ha färg-tv, eller ix) ha telefon.

[4] Personer som lever i hushåll med mycket låg förvärvsfrekvens: andel av personer i ålderna 0-59 som lever i hushåll där vuxna (borsett från barn som inte är självförjande) arbetade mindre än 20 % av sin totala potentiella arbetstid under de föregående 12 månader.

[5] För EE, CY, MT, SI, SK, uttrycks tröskelvärden i nominella belopp i euro; HIKP - index 100 för 2006 (2007 års enkät avser 2006 års inkomster)

Källa:
För utgifter för sociala trygghetsförmåner ESSPROS; för social inkludering EU-SILC.

Tabell IX. Resultatindikatorer för produktmarknader och policyindikatorer

Resultatindikatorer	**2004-2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
Arbetsproduktivitet[1] inom hela ekonomin (årlig förändring i %)	1,2	-3,1	5,7	1,1	0,2	0,5
Arbetsproduktivitet[1] inom tillverkningssektorn (årlig förändring i %)	2,4	-12,6	29,5	3,4	-1,6	1,4
Arbetsproduktivitet[1] inom el, gas, vatten (årlig förändring i %)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Arbetsproduktivitet[1] inom byggsektorn (årlig förändring i %)	-3,8	-6,1	1,4	-5,8	0,1	3,0
Patentintensitet inom tillverkningssektorn[2] (Europeiska patentverkets patent dividerat med sektorns bruttoförädlingsvärde)	533,8	518,9	510,6	487,9	n.a.	n.a.
Policyindikatorer	**2004-2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
Verkställning av avtal[3] (i dagar)	508,0	314	314	314	314	314
Tidsåtgång för att nystarta företag[3] (i dagar)	16,0	16	16	16	16	16
FoU-utgifter (i % av BNP)	3,6	3,6	3,4	3,4	3,4	n.a.
Eftergymnasial utbildning (i % av åldersgruppen 30-34)	38,8	43,9	45,3	46,8	47,9	48,3
Totala offentliga utbildningsutgifter (i % av BNP)	6,8	7,3	7,0	n.a.	n.a.	n.a.
	2008	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
Reglering av produktmarknaden[4], totalt (Index; 0=oreglerad; 6=mest reglerad)	1,6	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	1,6
Reglering av produktmarknaden[4], detaljister (Index; 0=oreglerad; 6=mest reglerad)	0,6	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,6
Reglering av produktmarknaden[4], nätverksindustrier[5] (Index; 0=oreglerad; 6=mest reglerad)	2,2	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	1,9

Anmärkningar:

[1] Arbetsproduktiviteten definieras som bruttoförädlingsvärde (i fasta priser) dividerat med antalet anställda.

[2] Patentuppgifterna avser ansökningar till Europeiska patentverket (EPO). De räknas till det år som de lämnades in till EPO. De fördelas efter uppfinnarens bostadsort. Om det rör sig om flera uppfinnare eller flera IPC-klasser delas uppgifter upp i lika delar (bråkräkning) för att undvika dubbelräkning.

[3] För närmare uppgifter om metoder och antaganden för denna indikator hänvisas till webbplatsen http://www.doingbusiness.org/methodology.

[4] För närmare uppgifter om metoder för indikatorer rörande reglering av produktmarknaden hänvisas till webbplatsen http://www.oecd.org/document/1/0,3746,en_2649_34323_2367297_1_1_1_1,00.html.

[5] Den samlade energi, transport och kommunikationsförordningen (ETCR).

Källa:

Kommissionen, Världsbanken - *Doing Business* (för verkställning av avtal och tidsåtgång för att nystarta företag) respektive OECD (för indikatorer för reglering av produktmarknaden).

Tabell X. Grön tillväxt

		2003-2007	2008	2009	2010	2011	2012
Grön tillväxt							
Makroekonomisk							
Energiintensitet	kgoe / €	0,16	0,15	0,15	0,15	0,15	0,14
Koldioxidintensitet	kg / €	0,22	0,19	0,19	0,20	0,18	n.a.
Resursintensitet (motsvarar resursproduktivitet)	kg / €	0,62	0,63	0,57	0,60	0,62	n.a.
Avfallsintensitet	kg / €	n.a.	0,26	n.a.	0,35	n.a.	n.a.
Energihandelsbalans	% BNP	-1,5%	-2,0%	-1,2%	-1,6%	-1,9%	-2%
Energivikt i HIKP	%	12	11	11	11	12	12
Differens mellan energiprisändring och inflation	%	4,68	6,5	-0,4	2	0,7	-3,9
Miljöskatter jämfört med skatt på arbete	ratio	9,7%	9,8%	10,4%	10,6%	9,8%	n.a.
Miljöskatter jämfört med skatt totalt	ratio	5,8%	5,8%	6,1%	6,0%	5,7%	n.a.
Sektoriell							
Energiintensitet för industrin	kgoe / €	0,21	0,19	0,21	0,20	n.a.	n.a.
Andel energiintensiva industrier i ekonomin	% GDP	11,5	11,6	10,7	n.a.	n.a.	n.a.
Elkostnader för medelstora industriella användare**	€ / kWh	n.a.	0,07	0,07	0,08	0,09	0,08
Gaskostnader för medelstora industriella användare***	€ / kWh	n.a.	0,05	0,04	0,04	0,04	0,04
Offentlig FoU för energi	% GDP	n.a.	0,03%	0,04%	0,04%	0,04%	0,04%
Offentlig FoU för miljö	% GDP	n.a.	0,01%	0,02%	0,02%	0,02%	0,02%
Återvinningsgrad för kommunalt avfall	ratio	93,3%	96,1%	97,6%	97,9%	99,1%	99,2%
Utsläpp av växthusgaser som omfattas av ETS*	%	n.a.	31,9%	29,6%	34,8%	32,7%	31,5%
Energiintensitet för transport	kgoe / €	0,43	0,40	0,42	n.a.	n.a.	n.a.
Koldioxidintensitet för transport	kg / €	1,08	0,96	0,99	n.a.	n.a.	n.a.
Tryggad energiförsörjning							
Energiimportberoende	%	37,6%	37,1%	36,7%	36,6%	36,2%	28,7%
Diversifiering av oljeimportkällor	HHI	n.a.	0,22	0,22	0,25	0,24	n.a.
Diversifiering av energimix	HHI	0,29	0,29	0,28	0,28	0,29	0,32
Andel förnybar energi i mixen	%	27,8%	31,7%	34,8%	33,5%	33,3%	37,2%

Landsspecifika anmärkningar:

År 2012 saknas i tabellen på grund av brist på uppgifter.

Allmän redogörelse för tabellposter:

Källa: Eurostat om inget annat anges; ECFIN-förklaringar ges nedan

Alla indikatorer för makrointensitet uttrycks i förhållandet fysisk kvantitet till BNP (2000 års priser)

Energiintensitet: inhemsk bruttoenergiförbrukning (i kgoe) dividerat med BNP (i EUR)

Koldioxidintensitet: utsläpp av växthusgaser (i kg CO2-ekvivalenter) dividerat med BNP (i EUR)

Resursintensitet: direkt inhemsk materialkonsumtion (i kg) dividerat med BNP (i EUR)

Avfallsintensitet: avfall (i kg) dividerat med BNP (i EUR)

Energihandelsbalans: balansen mellan energiexport och -import, i % av BNP

Energivikt i HIKP: andelen "energiposter" i konsumtionskorgen som använts vid sammanställningen av HIKP

Skillnad mellan energiprisförändring och inflation: energikomponent av HIKP, och total HIKP-inflation (årlig %-förändring)

Miljöskatter jämfört med skatt på arbete eller skatter totalt: från GD TAXUDs databas "Taxation trends in the European Union"

Energiintensitet för industri: indutrins totala energiförbrukning (i kgoe) dividerat med bruttoförädlingsvärde för industri (i EUR)

Andel energiintensiva industrier i ekonomin: andel bruttoförädlingsvärde för de energiintensiva industrierna i BNP

El och priser för medelstora industrianvändare: förbrukningsintervall 500 - 2000MWh and 10000 - 100000 GJ; siffror exkl. moms.

Återvinningsgrad för kommunalt avfall: mängden kommunalt avfall som återvinns jämfört med totala mängden kommunalt avfall

Offentlig FoU för energi och miljö: statliga utgifter för FoU (GBAORD) för dessa kategorier uttryckt i % av BNP

Växthusgasutsläpp som omfattas av ETS: baserat på medlemsstaternas uppgifter om växthusgasutsläpp till EEA (exkl. LULUCF)

Energiintensitet för transport: slutlig energiförbrukning för transport (i kgoe) dividerat med bruttoförädlingsvärdet för transportindustrin (i EUR)

Koldioxidintensitet för transport: växthusgasutsläpp för transport dividerat med bruttoförädlingsvärdet för transportsektorn

Energiimportberoende: energiimport netto dividerat med inhemsk bruttoenergiförbrukning inkl. internationell bunkring

Diversifiering av oljeimportkällor: Herfindahl-indexet (HHI), beräknat som summan av ursprungsländernas kvadrerade marknadsandelar

Diversifiering av energimix: Herfindahl-indexet för naturgas, oljeprodukter totalt, kärnvärme, förnybar energi och fasta bränslen

Andel förnybar energi i energimixen: procentandel i inhemsk bruttoenergiförbrukning uttryckt i ton oljeekvivalenter

* Kommissionen och EEA.

** För 2007 genomsnitt av S1 & S2 för DE, HR, LU, NL, FI, SE & UK. Övriga länder har bara S2.

*** För 2007 genomsnitt av S1 & S2 för HR, IT, NL, FI, SE & UK. Övriga länder har bara S2.

Förteckning över indikatorer som används i ruta 4 om strukturreformernas potentiella inverkan på tillväxten.

Prispålägg på slutprodukter: Pris-kostnadsmarginal, dvs. skillnaden mellan försäljningspriset på en vara eller tjänst och dess kostnader. Prispålägg på slutprodukter mäts genom prispåläggen i utvalda tjänstesektorer (transport- och lagringstjänster, post- och telekommunikationstjänster, el-, gas- och vattenförsörjning, hotell- och restaurangtjänster och finansförmedling men utesluter fastighetstjänster, uthyrning av fordon och maskiner och andra företagstjänster[69]).
Källa: Uppskattning av kommissionen på grundval av en metod hämtad från Roeger, W. (1995). *Can imperfect Competition explain the Difference between primal and dual Productivity?, Journal of Political Economy* vol. 103(2) s. 316-30, baseras på uppgifter från EUKLEMS 1996-2007.

Inträdeskostnader: Kostnaden för att starta ett företag i insatsvarusektorn som andel av inkomst per capita. Insatsvarusektorn värderas i modellen med indikatorer för tillverkningssektorn.
Källa: Världsbanken, Doing Business Database. www.doingbusiness.org. 2012 data.

Den implicita skattesatsen på konsumtion: Definieras som totala skatter på konsumtion i förhållande till värdet på privat konsumtion. I simuleringarna används det som ett sätt att föra över beskattningen på arbete till indirekta skatter. Den implicita skattesatsen på konsumtion har höjts (en halvering av gapet till dem med bäst resultat) medan skattesatserna på arbete har sänkts så att den kombinerade effekten leder till att budgeten inte påverkas.
Källa: Europeiska kommissionen, Taxation trends in the European Union, 2013 edition, Luxembourg, 2013, uppgifter från 2011.

Andelen högkvalificerade och lågkvalificerade: Andelen arbetskraft som är högutbildad har ökat och andelen lågkvalificerade har minskat (en halvering av gapet till dem med bäst resultat). Lågkvalificerade motsvarar kategorierna Isced 0–2. Högkvalificerade motsvarar vetenskapliga medarbetare (utbildning i matematik och datakunskap, ingenjörsutbildning samt utbildning för tillverknings- och byggnadsindustrin). Resterande arbetskraft anses vara medelkvalificerad.
Källa: Eurostat, uppgifter från 2012 eller senast tillgängliga uppgifter.

Andelen kvinnor utanför arbetskraften: Andelen kvinnor i arbetsför ålder som inte förvärvsarbetar och som inte söker förvärvsarbete av den totala kvinnliga befolkningen i arbetsför ålder.
Källa: Eurostat, uppgifter från 2012 eller senast tillgängliga uppgifter.

Andelen lågkvalificerade män utanför arbetskraften: Andelen lågkvalificerade män i arbetsför ålder som inte förvärvsarbetar och som inte söker förvärvsarbete av den totala manliga befolkningen i arbetsför ålder.
Källa: Eurostat, uppgifter från 2012 eller senast tillgängliga uppgifter.

[69] Fastighetssektorn tas inte med på grund av statistiska svårigheter att räkna fram ett prispålägg. Sektorn för uthyrning av fordon och maskiner och andra affärsverksamheter är begreppsmässigt en del av insatsvarusektorn.

Andelen äldre utanför arbetskraften (55–64 år): Andel av befolkningen i ålderskategorin 55–64 år som inte förvärvsarbetar och som inte söker förvärvarbete av den totala befolkningen i ålderskategorin 55–64 år..
Källa: Eurostat, uppgifter från 2012 eller senast tillgängliga uppgifter.

Aktiv arbetsmarknadspolitik: Utgifterna för aktiv arbetsmarknadspolitik som andel av BNP i förhållande till andelen arbetslösa.
Källa: Eurostat, uppgifter från 2011 eller senast tillgängliga uppgifter.

Arbetslöshetsersättning: Andel av en arbetstagares tidigare löneersättning som betalas ut genom arbetslöshetsförsäkringen. Genomsnitt av nettoersättningsnivåerna i förhållande till 60 månaders arbetslöshet.
Källa: OECD, Benefits and Wages Statistics.
www.oecd.org/els/benefitsandwagesstatistics.htm. uppgifter från 2012.